

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં

આર/સેકન્ડ અપીલ નં. ૩૮૨/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

|    |                                                                                                                           |     |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ૧. | શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?                                                  | હા. |
| ૨. | રિપોર્ટરને રીફર કરવું કે નહીં?                                                                                            | હા. |
| ૩. | શું ન્યાયમૂર્તિશ્રી ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?                                                                      | ના. |
| ૪. | શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે? | ના. |

|  |                                                  |  |
|--|--------------------------------------------------|--|
|  | આ ચુકાદો સબોર્ડિનેટ ન્યાયતંત્રમાં પરિપત્રિત કરવો |  |
|--|--------------------------------------------------|--|

=====

સર્વજનિક વ્યાયમ મંદિર

વિરુદ્ધ

આણંદ નગરપાલીકા

=====

ઉપસ્થીતી:-

અપીલકર્તા નં. ૧ તરફથી વિ. વકીલ શ્રી જયરાજ ચૌહાણ (૨૯૬૬)

સામાવાળા નં. ૨, ૩, ૪ તરફથી ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર (૧)

સામાવાળા નં. ૧ તરફથી વિ. વકીલ શ્રી જેપાન વી. દવે (૫૯૪૭)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ ૨૨/૦૬/૨૦૧૮

મૌખિક ચુકાદો

૧. સીપીસીની કલમ-૧૦૦ હેઠળની આ સેકન્ડ અપીલ મૂળ વાદી તરફથી કરવામાં આવેલ છે અને અત્રેના અપીલકર્તા દ્વારા મૂળ વાદી તરીકે ખર્ચની રકમ ન ભરવાના કારણે દાવો રદ કરવા અંગે વિ. બીજા એડીશનલ સીનિયર સિવિલ જજ, આણંદ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૦૪/૦૨/૨૦૧૬ના

હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવેલ રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નં. ૧૫/૨૦૧૬ માં રજા એડીશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ, આણંદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૨/૦૪/૨૦૧૬ના ચુકાદા અને હુકમ સામે નિર્દેશિત છે.

૨. આ સેકન્ડ અપીલ તરફ દોરી જતી હકીકતો ટૂંકમાં નીચે મુજબ સારાંશિત કરી શકાય;

૨.૧ અત્રેના અપીલકર્તાએ સામાવાળા નં.૧-આણંદ નગરપાલિકા અને સામાવાળા નં.૨-કલેક્ટર, આણંદ સામે નીચે મુજબની દાદ માંગણીઓ સાથે રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૨૪/૨૦૧૪ દાખલ કર્યો હતો;

“(૧૪) તેથી, એવી પ્રાથના છે કે,

(એ) મોજે આણંદ, તાલુકા અને જિલ્લા આણંદના ટી.પી. સ્કીમ નં. ૨ ના ફાઈનલ પ્લોટ નં. ૨૧૯ ની ૨૮૧૭૭.૩૩.૬૩ ચો.મી. ક્ષેત્રફળ ધરાવતી દાવાવાળી મિલકત વાદીના કબજા, ભોગવટા અને વપરાશમાં આવેલી છે. ઠરાવવા મહેરબાની થાય કે સામાવાળા નં. ૧ ને તે મિલકત પર સ્વિમિંગ પૂલ બાંધવાનો, અન્ય કોઈ પ્રોજેક્ટ કે પ્રવૃત્તિ કરવાનો કે બાંધકામ કરવાનો કોઈ હક્ક કે સત્તા નથી અને તે મુજબ દવામાં જણાવ્યા મુજબ તારીખ ૦૮/૦૧/૨૦૧૪ – ૦૮/૦૧/૨૦૧૪ ના ટેન્ડરની આઈટમ નં.

(ર) મુજબ સામાવાળા ન. ૧ ને પ્રવૃત્તિ કરતા રોકતો હુકમ કરવા મહેરબાની થાય.

(બી) વાદી પાસેથી દાવાવાળી મિલકતનો કબજો લેતા અથવા લેવડાવતા સામાવાળા ન. ૧ અને ૨ તથા સામાવાળા ઓને અટકાવતો કાયમી મનાઈહુકમ આપવા મહેરબાની થાય.

(સી) સામાવાળા ન. ૨ ને યોગ્ય હુકમો કરવા મહેરબાની થાય કે સામાવાળા ન. ૨ ટેન્ડર સીરીયલ ન. (૨) ના પ્રોજેક્ટ માટે રાજ્ય સરકારની યોજના હેઠળ કોઈ અનુદાન ફાળવશે નહીં અને તે મુજબ, તેઓ ટેન્ડરના આધારે બાંધકામની કોઈ પ્રવૃત્તિ કરશે નહીં અને આણંદ નગરપાલિકાને આવી પ્રવૃત્તિ કરવા માટે જણાવશે નહીં.

(ડી) વિ. કોર્ટને યોગ્ય અને યોગ્ય જણાય તેવી અન્ય દાદ આપવા મહેરબાની થાય. આ દાવાનું ખર્ચ સામાવાળા પાસેથી અપાવવાનો હુકમ કરવા મહેરબાની થાય.”

૨.૨ રેકૉર્ડ પરના સાહિત્ય પરથી જણાય છે કે અત્રેના અપીલકર્તાએ પંચનામું દોરવા માટે આંક-૩૮ થી એક અરજી રજૂ કરી હતી. અરજી નીચે મુજબ ઉદ્ધૃત કરવામાં આવી છે;

“(૧) આ કેસમાં, માનનીય કોર્ટના હુકમ મુજબ દાવાની તારીખે પંચનામું કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, તારીખ ૩૦/૧૨/૨૦૧૫ ના રોજ આંક-૫ નો નિર્ણય થયા પછી, અમે તારીખ ૨૨/૦૧/૨૦૧૬ ના રોજ સામાવાળા ન. ૨ સામે વચગાળાના હુકમની માંગણી કરતી અરજી રજૂ કરી છે. સદર અરજીની સુનાવણી પેઢિંગ છે.

(૨) અગાઉના પંચનામા પછી અને તારીખ ૨૨/૦૧/૨૦૧૬ પછી, સ્થળ પર કેટલાક ફેરફારો થયા છે. સામાવાળા ન. ૨ એ મનાઈહુકમની અરજીના સંદર્ભમાં તેમનો જવાબ/વાંધા રજૂ કર્યા છે, જેમાં દાવો દાખલ કર્યા પછી, મનાઈહુકમની અરજી અને તારીખ ૩૦/૧૨/૨૦૧૫ ના હુકમ પછી બનેલી હકીકતો અંગે તેમના તરફથી કેટલીક હકીકતોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. વિવાદમાં રહેલી આ તમામ બાબતોનો નિર્ણય લેવાનો બાકી છે. તદુપરાંત, હું, વાદી, દાવાની તારીખથી અને તારીખ ૩૦/૧૨/૨૦૧૫ ના હુકમના સંદર્ભમાં બીજી અરજી રજૂ કરવા ઈચ્છું છું. આવી પરિસ્થિતિમાં, જો વિવાદિત મિલકતની સ્થળ સ્થિતિનું પંચનામું માનનીય કોર્ટ દ્વારા દોરવામાં આવે તો સાચી હકીકત રેકૉર્ડ પર આવી શકે છે. તેથી, બદલાયેલી પરિસ્થિતિઓને

ધ્યાનમાં રાખીને, આ અરજી પસંદ કરવામાં આવી છે. અમે કમિશન ફી જમા કરાવવા તૈયાર છીએ.

(૩) તેથી પ્રાથના છે કે;

વિવાદિત દાવાવાળી મિલકતની જગ્યા અને સ્થિતિનું પંચનામું કરવા માટે કોર્ટ કમિશનરની નિમણૂક કરવા અને વિવાદિત મિલકતનું પંચનામું તૈયાર કરી મુદતના દિવસે રજૂ કરવા માટે તેમને નિર્દેશ આપવા મહેરબાની થાય.”

૨.૩ આંક-૩૮ ની અરજી વિ. રજા એડીશનલ સિવિલ જજ, આણંદ દ્વારા રૂ. ૫૦૦/- ના ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવી હતી. આંક-૩૮ હેઠળ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ નીચે મુજબ ઉધ્ધૃત કરવામાં આવ્યો છે;

“(૧) વાદીએ પંચનામું કરવા માટે હાલની અરજી રજૂ કરી છે.

(૨) હાલની અરજી બીજી વાર પંચનામું કરવા માટેની છે.

(૩) પ્રથમ અરજી આંક-૬ થી રજૂ કરવામાં આવી હતી અને તે અંગે દોરવામાં આવેલ પંચનામું આ કેસમાં માર્ક ૧૨/૨ અને ૧૨/૩ થી રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

(૪) દાવો તારીખ ૨૪/૦૧/૨૦૧૪ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. માર્ક ૧૨/૨ અને ૧૨/૩ ધરાવતો પંચનામાનો નકશો તારીખ ૨૮/૦૧/૨૦૧૪ ના રોજ દોરવામાં આવ્યો છે. બીજી વાર પંચનામું કરવા માટેની અરજી તારીખ ૨૯/૦૧/૨૦૧૬ ના રોજ એટલે કે દાવો દાખલ કર્યાના બે વર્ષ પછી રજૂ કરવામાં આવી છે.

(૫) વાદીએ તેના દાવામાં નીચે મુજબની દાદ માંગી છે. જાહેર કરવા મહેરબાની થાય કે સામાવાળા ન. ૧ ને સ્વિમિંગ પૂલનું બાંધકામ કરવાનો કે તેને લગતો અન્ય કોઈ પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવાનો કોઈ હક્ક નથી અને દાવામાં જણાવ્યા મુજબ, તારીખ ૦૮/૦૧/૨૦૧૪ અને ૦૯/૦૧/૨૦૧૪ ના ટેન્ડરની આઈટમ નંબર ૨ મુજબ, દાવાવાળી મિલકતનો કબજો લેવાની કે કબજો લેવડાવવાની કોઈ પ્રક્રિયા હાથ ધરતા અટકાવવા અને સામાવાળા ન. ૨ ને રાજ્ય સરકારની યોજના હેઠળ ટેન્ડરના સીરીયલ ન. ૨ ના પ્રોજેક્ટ માટે કોઈ અનુદાન ફાળવતા અટકાવવા અને તે મુજબ, ટેન્ડરના આધારે બાંધકામનું કોઈ કામ હાથ ધરતા અટકાવવા અને

આણંદ નગરપાલિકાને આવા કામને આગળ ધપાવવા માટે જણાવતા અટકાવવા અને સામાવાળા નં. ૨ ને જરૂરી હુકમ કરવા મહેરબાની થાય.

(૬) ટૂંકમા, વાદી દ્વારા માંગવામાં આવેલ દાદ સામાવાળાઓને દાવાવાળી મિલકતનો કબજો લેતા અટકાવવાની છે. વાદીએ એકવાર પંચનામું કરાવેલ છે. ત્યારબાદ, વાદીએ દાવામાં માંગવામાં આવેલ દાદમાં સુધારો કર્યો નથી. વાદી રેકૉર્ડ પર લાવવા માગે છે તે પંચનામા / રોજકામ ની વિગતો આ દાવાનો નિકાલ કરવામાં કેવી રીતે મદદ કરશે તે નક્કી કરવા માટે કોર્ટ અસમર્થ છે. આ દાવામાં માંગવામાં આવેલ દાદને જોતા, પંચનામાની હકીકતો અને દાદ વચ્ચે કોઈ સંબંધ જણાતો નથી. પંચનામા દ્વારા કબજો સાબિત થઈ શકતો નથી પરંતુ તે કોર્ટ દ્વારા ન્યાયનિર્ણય કરવાનો મુદ્દો છે. વાદીએ પ્રથમ રોજકામ રદ કરાવ્યું નથી. પ્રથમ રોજકામ અંગે અસહમતી કે અસંતોષ પણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો ન હતો. આ મિલકતની ઓળખના વિવાદનો કેસ નથી. કારણ કે પંચનામા / રોજકામ ની વિગતો કોર્ટને કેસના મૂળ વિવાદનો નિર્ણય કરવામાં મદદ કરશે તેવું ફરજિયાત જણાતું નથી અને વાદી માટે હાલની અરજી ફાઈલ કરવાનું કોઈ કારણ ન હોવાથી, તેને રૂ. ૫૦૦/- (અંકે રૂપિયા પાંચસો) ના ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવે



છે. ખર્ચ તારીખ ૦૪/૦૨/૨૦૧૬ સુધીમાં જમા કરાવવાનો રહેશે.

હુકમ આંક-૩૮ આપવો.”

૨.૪ એવું જણાય છે કે અત્રેના અપીલકર્તા-મૂળ વાદી આંક-૩૮ ના હુકમ હેઠળ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલ રૂ. ૫૦૦/- ના ખર્ચની રકમ જમા કરાવવામાં નિષ્ફળ જતા, તારીખ ૦૪/૦૨/૨૦૧૬ ના હુકમ દ્વારા દાવો ગેરહાજરીમાં રદ કરવામાં આવ્યો હતો. હુકમ આ પ્રમાણે વંચાય છે;

“હુકમ

આંક-૩૮ હેઠળના હુકમનું પાલન ન કરવા બદલ કેસ રદ કરવામાં આવે છે.”

૨.૫ ખર્ચ લાદવાના હુકમનું પાલન ન કરવા બદલ દાવો રદ કરતા ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમથી અસંતુષ્ઠ થઈને, અત્રેના અપીલકર્તાએ પ્રિન્સિપલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ, આણંદની કોર્ટમાં રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ નં. ૧૫/૨૦૧૬ દાખલ કરી હતી. રેગ્યુલર સિવિલ અપીલ સીપીસીની કલમ-૯૬ હેઠળ તેની ટકવાપાત્રતાના ગ્રાઉન્ડ પર રદ કરવામાં આવી હતી. પ્રથમ અપીલ કોર્ટે એવો વલણ અપનાવ્યો હતો કે લાદવામાં આવેલ ખર્ચની રકમ ન ભરવાના ગ્રાઉન્ડ પર દાવો ગેરહાજરીમાં રદ કરતો ટ્રાયલ કોર્ટનો હુકમ એ હુકમનામું ગણાશે નહીં અને તેથી, સીપીસીની કલમ-૯૬ હેઠળની અપીલ ટકવાપાત્ર રહેશે નહીં.

૨.૬ પ્રથમ અપીલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદા અને હુકમથી અસંતુષ્ઠ થઈને, અપીલકર્તા-મૂળ વાદીએ પ્રથમ અપીલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમની કાયદેસરતા અને માન્યતા સામે પ્રશ્ન ઉઠાવતા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૮૫૫૮/૨૦૧૬ ફાઇલ કરીને આ કોર્ટ સમક્ષ આવવાનું મુનાસિબ માન્યું હતું. સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૮૫૫૮/૨૦૧૬ નો નિકાલ આ કોર્ટના વિ. એકલ જજ દ્વારા તારીખ ૨૧/૦૮/૨૦૧૬ ના હુકમથી નીચે મુજબની શરતો સાથે કરવામાં આવ્યો હતો;

“વિ. વકીલ શ્રી જયરાજ ચૌહાણ સેકન્ડ અપીલ દાખલ કરવાની સ્વતંત્રતા સાથે હાલની અરજી પાછી ખેંચવાની પરવાનગી માંગે છે.

તે મુજબ પરવાનગી આપવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત સ્વતંત્રતા સાથે હાલની અરજી પાછી ખેંચાયેલી તરીકે નિકાલ કરવામાં આવે છે.

વિલંબ માફી માટેની અરજી કરતી વખતે, અરજદારને હાલની બાબત ચલાવવામાં વિતાવેલ સમયને ધ્યાનમાં લેવાની વિનંતી કરવાની સ્વતંત્રતા છે.”

૨.૭ ત્યારબાદ, સીપીસીની કલમ-૧૦૦ હેઠળ હાલની સેકન્ડ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૨.૮ અપીલકર્તાએ સેકન્ડ અપીલના મેમોમાં કાયદાના નીચે મુજબના મહત્વના પ્રશ્નો ઘડ્યા છે;

“(૧) વિ. જજે એવો ઉદ્દેખ કરીને આંક-૪૫ હેઠળ હુકમ પસાર કરવામાં પેટન્ટ ભૂલ કરી છે કે જે દિવસે અને તારીખે વિ. જજ દ્વારા દાવો ગેરહાજરીમાં રદ કરવામાં આવે તે જ દિવસે પુનઃસ્થાપિત (રેસ્ટોરેશન) માટેની અરજી દાખલ કરવી જરૂરી છે?

(૨) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, શું કલેક્ટર, આણંદ કાર્યવાહી માટે યોગ્ય, જરૂરી અને સંબંધિત પક્ષકાર હતા અને શું વિ. રજા આસિસ્ટન્ટ સીનિયર સિવિલ જજ, આણંદ દ્વારા આંક-૫ હેઠળ પસાર કરાયેલ હુકમ કે સામાવાળા ન.૨ કલેક્ટર, આણંદને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે ગેરકાયદેસર રીતે જોડવામાં આવ્યા છે અને રૂ.૫૦૦/- નો ખર્ચ લાદવો વ્યાજબી અને યોગ્ય છે?

(૩) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, શું વિ. જજે રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ દસ્તાવેજી પુરાવા વાંચવામાં તેમજ સામાવાળા નં.૧ ના લેખિત કથનને તેના સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં દર્શાવવામાં પેટન્ટ ભૂલ કરી છે અને દસ્તાવેજનું અર્થઘટન ખોટી રીતે વાંચવાની પેટન્ટ ભૂલ કરી છે જે એઆઈઆર ૧૯૬૩ એસસી ૮૮૪ માં અહેવાલ થયેલ તેના નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નક્કી કરાયેલા સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરે છે?

(૪) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, શું વિ. જજે આંક-૪૪ અને આંક-૩૮ હેઠળ તારીખ ૦૪/૦૨/૨૦૧૬ નો હુકમ પસાર કરવામાં પેટન્ટ ભૂલ કરી છે જે સિવિલ મેન્યુઅલ, ખાસ કરીને પ્રકરણ ૧ નિયમ ૨ અને ૨એ ના જોગવાઈઓથી વિપરીત છે?

(૫) શું વિ. જજે સમયમર્યાદાનો વૈધાનિક સમયગાળો પૂરો થાય તે પહેલાં કોઈ હુકમ પસાર કરવો જરૂરી હતો અને જો આવો હુકમ નિર્દિષ્ટ સમયમર્યાદાના સમયગાળા પહેલાં પસાર કરવામાં આવે તો, શું તે શૂન્યતા ગણાશે અને તેમાં નિહિત ક્ષેત્રાધિકાર બહારનો પ્રયોગ છે?

(૬) શું સમયમર્યાદાનો સમયગાળો એટલે કે ૩૦ દિવસ હુકમની તારીખથી શરૂ થાય છે કે હુકમની જાણ થયાની તારીખથી શરૂ થાય છે અને શું પ્રમાણિત નકલ મેળવવામાં નિર્દિષ્ટ સમય સમયમર્યાદાના સમયગાળામાં જમા આપવો જોઈએ?

(૭) શું અનુચ્છેદ ૧૨૨ માં નિર્દિષ્ટ સમયમર્યાદાનો સમયગાળો હાલના કેસમાં લાગુ પડે છે કે નહીં અને તેની શું અસર થશે અને રેસ્ટોરેશન અરજી દાખલ કરવામાં અનુચ્છેદ ૧૨૨ માં નિર્દિષ્ટ સમયમર્યાદાને વિ. જજ દ્વારા ઘટાડી શકાય?

(૮) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમા, શું કલેક્ટર, આર્ટાંદ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૨/૦૧/૨૦૧૬ ના હુકમને ધ્યાનમાં રાખીને વિ. જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ વ્યાજબી ઠરશે અને શું વાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ અને સામાવાળા ન.૨ સામે વાદી દ્વારા માંગવામાં આવેલી દાદ વ્યાજબી અને યોગ્ય હતી અને શું વિ. જજે આંક-૫ હેઠળ તેમનો હુકમ પસાર કર્યો છે તે વિ. જજ દ્વારા હુકમ કરાયાથી વિપરીત છે?

(૯) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમા, શું વિ. અપીલ જજે નીચલી કોર્ટના હુકમની પુષ્ટિ કરવામાં પેટન્ટ ભૂલ કરી છે?

(૧૦) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, શું હાલના કેસમાં  
હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું છે?”

૩. અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત વિ. વકીલ શ્રી ચૌહાણે સખત રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ અપીલ કોર્ટે એવો વલણ અપનાવવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે કે સીપીસીની કલમ-૯૬ હેઠળની અપીલ ટકવાપાત્ર ન હતી કારણ કે સીપીસીની કલમ-૨(૨) હેઠળ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા દાવાને ગેરહાજરીમાં રદ કરતો હુકમ હુકમનામું કહી શકાય નહીં. શ્રી ચૌહાણે રજૂઆત કરશે કે કલમ-૨(૨) (બી), નિઃશંકપણે, તે ખૂબ સ્પષ્ટ કરે છે કે ગેરહાજરીમાં રદ કરવાનો હુકમ હુકમનામું ગણાશે નહીં, પરંતુ સીપીસીની કલમ-૨(૨)(બી) માં ગેરહાજરીમાં રદ કરવામાં સીપીસીના ઓર્ડર-૯ હેઠળ ગણાવેલા કોઈપણ ગ્રાઉન્ડ પર જ ગેરહાજરીમાં દાવો રદ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. તેને બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શ્રી ચૌહાણના જણાવ્યા મુજબ, જો સંબંધિત પક્ષકારની ગેરહાજરીના ગ્રાઉન્ડ પર દાવો ગેરહાજરીમાં રદ કરવામાં આવે તો જ દાવાને ગેરહાજરીમાં રદ કરવાનો આવો હુકમ હુકમનામું ગણાશે નહીં. જો કે, જો દાવામાં દાખલ કરાયેલ વચગાળાની અરજી હેઠળ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલ ખર્ચની રકમ ન ભરવાના ગ્રાઉન્ડ પર દાવો ગેરહાજરીમાં રદ કરવામાં આવે છે, તો તે હુકમનામું ગણાશે અને સીપીસીની કલમ-૯૬ હેઠળ રેગ્યુલર પ્રથમ અપીલ ટકવાપાત્ર રહેશે.

૪. વિ. વકીલ શ્રી ચૌહાણે, તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, બુધુલાલ કસ્તુરચંદ વિ. છોટે લાલ અને અન્ય, એઆઈઆર ૧૯૭૭ (એમપી) ૧ ના કેસમાં મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટના ફૂલ બેન્ચના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે. શ્રી ચૌહાણે એમ. પી. સ્ટેટ કો-ઓપરેટિવ લેન્ડ ડેવલપમેન્ટ બેંક લિમિટેડ, ભોપાલ વિ. જે. એલ. ચૌકસે, એઆઈઆર ૧૯૮૦ એમપી ૨૦૪ ના કેસમાં વિ. એકલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટના અન્ય એક નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

૫. ઉપર દર્શાવેલ આવા સંજોગોમાં, અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત વિ. વકીલ શ્રી ચૌહાણ પ્રાથના કરે છે કે આ અપીલમાં ગુણદોષ હોઈ, તેને મંજૂર કરવામાં આવે અને ગુણદોષ પર નવેસરથી વિચારણા કરવા માટે બાબતને પ્રથમ અપીલ કોર્ટમાં પરત મોકલવામાં (રિમાન્ડ કરવામાં) આવે.

૬. બીજી તરફ, સામાવાળા નં.૧-આણંદ નગરપાલિકા-મૂળ સામાવાળા નં.૧ તરફથી ઉપસ્થિત વિ. વકીલ શ્રી જેપાન દવે દ્વારા આ અપીલનો સખત વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી દવે રજૂઆત કરશે કે આક્ષેપિત હુકમો પસાર કરવામાં નીચલી કોર્ટો દ્વારા કોઈ ભૂલ, કાયદાની કોઈ ભૂલની વાત તો દૂર રહી, કરવામાં આવી છે તેમ કહી શકાય નહીં.

૭. ઉપર દર્શાવેલ આવા સંજોગોમાં, શ્રી દવે પ્રાથના કરે છે કે આ સેકન્ડ અપીલમાં કોઈ ગુણદોષ ન હોઈ, તેને પ્રથમ દર્શને જ (ઈન લિમિને) રદ કરવામાં આવે.

૮. પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિ. વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરના સાહિત્ય પર વિચારણા કર્યા પછી, મારા મતે, આ સેકન્ડ અપીલમાં કાયદાના બે મહત્વના પ્રશ્નો સંકળાયેલા છે. કાયદાનો પ્રથમ મહત્વનો પ્રશ્ન એ છે કે શું આંક-૩૮ ના હુકમ હેઠળ લાદવામાં આવેલ ખર્ચની રકમ જમા કરાવવામાં વાદી તરફથી નિષ્ફળતાના ગ્રાઉન્ડ પર ટ્રાયલ કોર્ટ દાવો રદ કરી શકી હોત.

૯. કાયદાનો બીજો મહત્વનો પ્રશ્ન એ છે કે શું આંક-૩૮ ના હુકમમાં લાદવામાં આવ્યા મુજબ ખર્ચ ન ભરવાના ગ્રાઉન્ડ પર દાવો રદ કરતો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ સીપીસીની કલમ-૨(૨) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ હુકમનામું ગણાશે જેથી ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં સીપીસીની કલમ-૯૬ હેઠળ પ્રથમ અપીલ ટકવાપાત્ર બને.

૧૦. જો કે ટ્રાયલ કોર્ટે સીપીસીની કલમ-૧૫૧ અથવા સીપીસીની કલમ-૩૫-બી હેઠળની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ હોઈ શકે છે.



૧૧. કાયદાના પ્રથમ પ્રશ્નનો જવાબ આપવો એ સમસ્યા ન હોવી જોઈએ કારણ કે હું મનોહર સિંહ વિ. ડી. એસ. શર્મા અને અન્ય, (૨૦૧૦) ૧ એસસીસી ૫૩ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવા અને તેના પર આધાર રાખવા સિવાય બીજું કંઈ સારું કરી શકતો નથી. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના સદર કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટે સીપીસીની કલમ-૩૫-બી પર આધાર રાખીને કેટલીક તકો આપવા છતાં ખર્ચ ચૂકવવામાં નિષ્ફળતા બદલ દાવો રદ કર્યો હતો. સદર રદ કરવાના હુકમને દિલ્લી હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિવિઝન અરજી દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટે અરજી રદ કરી હતી. હાઈકોર્ટે સીપીસીની કલમ-૩૫-બી ની જોગવાઈઓ ફરજિયાત હોવાનું અને જો લાદવામાં આવેલ ખર્ચ ચૂકવવામાં ન આવે તો, "કોર્ટ માટે ખુલ્લો એકમાત્ર રસ્તો દાવાની કાર્યવાહીને અટકાવવાનો છે", અને તેનો અર્થ દાવાનો રદ કરવાનો હતો તેમ ઠરાવીને ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને બહાલ રાખ્યો હતો. અત્રેના અપીલકર્તાની પુનઃવિચારણા (રિવ્યુ) અરજી પણ રદ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, હુકમોને ખાસ રજા દ્વારા અપીલોમાં પડકારવામાં આવ્યા હતા. સર્વોચ્ચ અદાલતે, અપીલો મંજૂર કરતી વખતે અને ખર્ચ ન ભરવા બદલ દાવો રદ કરી શકાય નહીં તેમ ઠરાવતા, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું કર્યું હતું;

*“૬. અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે સીપીસીની કલમ-૩૫બી ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતા, જો વાદી પર લાદવામાં*

આવેલ ખર્ચ ચૂકવવામાં ન આવે તો, કોર્ટ વાદી દ્વારા દાવાની આગળની કાર્યવાહી માત્ર અટકાવી શકે છે. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે કલમ-૩૫બી ખર્ચ ન ભરવા બદલ દાવો રદ કરવાની સત્તા આપતી નથી. બીજી તરફ, બીજા સામાવાળાના વિ. વડીલે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું હતું, જેને હાઈકોર્ટે બહાલ રાખ્યો હતો.

૬. સીપીસીની કલમ-૩૫બી વિલંબ કરવા બદલ ખર્ચ સાથે સંબંધિત છે. સદર કલમનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવ્યો છે:

'૩૫બી. વિલંબ કરવા બદલ ખર્ચ. - (૧) જો, દાવાની સુનાવણી માટે અથવા તેમાં કોઈ પગલું ભરવા માટે નિશ્ચિત થયેલ કોઈપણ તારીખે, દાવાનો કોઈ પક્ષકાર--

(એ) તે તારીખે આ સંહિતા હેઠળ અથવા તે હેઠળ ભરવા માટે જરૂરી પગલું ભરવામાં નિષ્ફળ જાય, અથવા

(બી) આવું પગલું ભરવા માટે અથવા પુરાવા રજૂ કરવા માટે અથવા અન્ય કોઈ ગ્રાઉન્ડ પર મુલતવી મેળવે,

કોર્ટ, નોંધવાના કારણોસર, તે પક્ષકારને બીજા પક્ષકારને તે તારીખે કોર્ટમાં હાજર રહેવામાં તેના દ્વારા થયેલા ખર્ચના સંદર્ભમાં

બીજા પક્ષકારને વળતર આપવા માટે કોર્ટના મતે વ્યાજબી રીતે પૂરતો હોય તેવો ખર્ચ ચૂકવવાનો હુકમ કરી શકશે, અને આવા હુકમની તારીખ પછીની આગામી તારીખે આવા ખર્ચની ચુકવણી એ આગળની કાર્યવાહી માટેની પૂર્વશરત રહેશે--

(એ) વાદી દ્વારા દાવો, જ્યાં વાદીને આવો ખર્ચ ચૂકવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો,

(બી) પ્રતિવાદી દ્વારા બચાવ, જ્યાં પ્રતિવાદીને આવો ખર્ચ ચૂકવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

કલમ-૩૫બી જોગવાઈ કરે છે કે જો વિલંબ કરવા બદલ વાદી પર ખર્ચ લાદવામાં આવે છે, તો આગામી સુનાવણીની તારીખે આવા ખર્ચની ચુકવણી, વાદી દ્વારા દાવાની આગળની કાર્યવાહી માટે પૂર્વશરત રહેશે. તે જ રીતે, જો વિલંબ કરવા બદલ પ્રતિવાદી પર ખર્ચ લાદવામાં આવે છે, તો આગામી સુનાવણીની તારીખે આવા ખર્ચની ચુકવણી, પ્રતિવાદી દ્વારા દાવાના બચાવની આગળની કાર્યવાહી માટે પૂર્વશરત રહેશે.

૮. આ આપણને 'દાવાની આગળની કાર્યવાહી' અને 'બચાવની આગળની કાર્યવાહી' શબ્દોના અર્થ તરફ લઈ જાય છે. જો ધારાસભાનો ઇરાદો વાદી દ્વારા ખર્ચ ન ભરવાના કિસ્સામાં દાવો રદ કરવાનો હોત, અથવા પ્રતિવાદી દ્વારા ખર્ચ ન ભરવાના કિસ્સામાં

બચાવ રદ કરવો જોઈએ અને દાવો હુકમનામું કરવો જોઈએ તેવો હોત, તો ધારાસભાએ તેમ કહ્યું હોત. બીજી તરફ, ધારાસભાએ નિયમમાં જણાવ્યું છે કે આગામી તારીખે ખર્ચની ચૂકવણી એ વાદી દ્વારા દાવાની આગળની કાર્યવાહી માટેની પૂર્વશરત રહેશે (જ્યાં વાદીને આવો ખર્ચ ચૂકવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો), અને પ્રતિવાદી દ્વારા બચાવની આગળની કાર્યવાહી માટેની પૂર્વશરત રહેશે (જ્યાં પ્રતિવાદીને આવો ખર્ચ ચૂકવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો). આનો અર્થ એ થશે કે જો જેના પર ખર્ચ લાદવામાં આવ્યો હોય તે પક્ષકાર દ્વારા લાદવામાં આવેલ ખર્ચ ચૂકવવામાં ન આવે તો, આવા ડિફોલ્ટ કરનાર પક્ષકારને દાવામાં આગળ ભાગ લેવા પર પ્રતિબંધ છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે દાવામાં ભાગ લેવાનો આગળનો કોઈ હક્ક ધરાવતો બંધ થાય છે અને તેને આગળનો કોઈ પુરાવો રજૂ કરવાની કે દલીલો કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે નહીં. અલબત્ત, અન્ય પક્ષકારને તેના પુરાવા મૂકવાની અને દલીલો કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે, અને કોર્ટ કાયદા અનુસાર બાબતનો નિર્ણય કરશે. તેથી અમે સામાવાળાઓની એ દલીલને ફગાવી દઈએ છીએ કે કલમ-૩૫બી વાદી દ્વારા ખર્ચ ન ભરવાના આપમેળે પરિણામ તરીકે દાવાને રદ કરવાનું વિચારણા કરે છે કે જરૂરી બનાવે છે.

૯. આપણે એક આકસ્મિક મુદ્દાનો પણ સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ. જ્યારે કલમ-૩૫ની જણાવે છે કે હુકમની તારીખ પછીની આગામી તારીખે આવા ખર્ચની ચૂકવણી આગળની કાર્યવાહી માટેની પૂર્વશરત રહેશે, ત્યારે તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે જ્યારે ખર્ચ લાદવામાં આવે છે, ત્યારે તે સુનાવણીની આગામી તારીખે ચૂકવવો જોઈએ અને જો તે ચૂકવવામાં ન આવે તો, તેમાં જણાવેલ પરિણામો આવશે. પરંતુ સદર જોગવાઈ સીપીસીની કલમ-૧૪૮ હેઠળ સમય લંબાવવાની તેની સામાન્ય સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, આવી ચૂકવણી માટે સમય લંબાવવામાં કોર્ટની વિવેકબુદ્ધિના માર્ગમાં આવશે નહીં. કલમ-૩૫ની ની યોજના અને હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને, એ કહેવાની જરૂર નથી કે આપો વધારો માત્ર અપવાદરૂપ સંજોગોમાં અને ડિફોલ્ટ કરનાર પક્ષકારને વધુ શરતોને આધીન કરીને જ થઈ શકે છે. કલમ-૩૫ની હેઠળ વિલંબ કરવા બદલ જ આપો ખર્ચ લાદવામાં આવ્યો હતો તે હકીકતમાં ધ્યાન આપતા, ખર્ચ ચૂકવવા માટે નિયમિતપણે સમય લંબાવી શકાય નહીં.

૧૦. આપણે સીપીસીના ઓર્ડર ૧૭ ના નિયમ ૧ ની જોગવાઈઓનો પણ સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ જે સમય આપવા

અને મુલતવી રાખવા સાથે સંબંધિત છે. સદર જોગવાઈ નીચે મુજબ ટાકેલ છે:

'૧. કોર્ટ સમય આપી શકશે અને સુનાવણી મુલતવી રાખી શકશે. --(૧)

જો પૂરતું કારણ બતાવવામાં આવે તો, કોર્ટ દાવાના કોઈપણ સ્ટેજે પક્ષકારોને અથવા તેમનામાંથી કોઈપણને સમય આપી શકશે, અને લેખિતમાં નોંધવાના કારણોસર સુનાવણી સમયે સમયે મુલતવી રાખી શકશે:

પરંતુ શરત એ છે કે દાવાની સુનાવણી દરમિયાન એક પક્ષકારને ત્રણ વખતથી વધુ વખત આવી મુલતવી આપવામાં આવશે નહીં.

(૨) મુલતવી રાખવાનો ખર્ચ. --આવા દરેક કેસમાં કોર્ટ દાવાની આગળની સુનાવણી માટે એક દિવસ નક્કી કરશે, અને મુલતવી રાખવાના કારણો થયેલા ખર્ચ અથવા કોર્ટને યોગ્ય લાગે તેવા વધુ ખર્ચ અંગે હુકમ કરશે:

પરંતુ શરત એ છે કે, --

(એ) જ્યારે દાવાની સુનાવણી શરૂ થઈ જાય, ત્યારે હાજર રહેલા તમામ સાક્ષીઓની તપાસ ન થાય ત્યાં સુધી તે દિવસો-દિવસ ચાલુ રહેશે, સિવાય કે કોર્ટને જણાય કે, તેના દ્વારા નોંધવાના અપવાદરૂપ કારણોસર, સુનાવણી પછીના દિવસથી આગળ મુલતવી રાખવી જરૂરી છે,

(બી) કોઈ પક્ષકારની વિનંતી પર મુલતવી આપવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે સંજોગો તે પક્ષકારના નિયંત્રણ બહારના હોય,

(સી) પક્ષકારના વકીલ બીજી કોર્ટમાં રોકાયેલા છે તે હકીકત મુલતવી રાખવા માટેનું ગ્રાઉન્ડ રહેશે નહીં,

(ડી) જ્યાં વકીલની માંદગી અથવા બીજી કોર્ટમાં રોકાયેલા હોવા સિવાયના કોઈપણ કારણસર કેસ ચલાવવાની તેમની અસમર્થતાને મુલતવી રાખવા માટેના ગ્રાઉન્ડ તરીકે આગળ ધરવામાં આવે છે, ત્યાં સુધી કોર્ટ મુલતવી આપશે નહીં જ્યાં સુધી તેને સંતોષ ન થાય કે મુલતવી માટે અરજી કરનાર પક્ષકાર સમયસર બીજા વકીલને રોકી શક્યો ન હોત,

(ઇ) જ્યાં કોઈ સાક્ષી કોર્ટમાં હાજર હોય પરંતુ કોઈ પક્ષકાર અથવા તેના વકીલ હાજર ન હોય અથવા પક્ષકાર અથવા તેના વકીલ, કોર્ટમાં હાજર હોવા છતાં, સાક્ષીની તપાસ અથવા ઉલટતપાસ કરવા માટે તૈયાર ન હોય, તો કોર્ટ, જો તેને યોગ્ય લાગે તો,

સાક્ષીનું કથન નોંધાવશે અને પૂર્વોક્ત મુજબ હાજર ન રહેલા અથવા તૈયાર ન રહેલા પક્ષકાર અથવા તેના વકીલ દ્વારા સાક્ષીની મુખ્ય તપાસ અથવા ઉલટતપાસ, જે પણ હોય, જતી કરવા અંગે યોગ્ય લાગે તેવો હુકમ કરશે.(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

ઓર્ડર ૧૭ ના નિયમ ૧(૨) ના પરંતુક (ઇ) પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યાં કોઈ સાક્ષી કોર્ટમાં હાજર હોય પરંતુ સામેનો પક્ષ સાક્ષીની ઉલટતપાસ કરવા માટે તૈયાર ન હોય, ત્યાં કોર્ટ તેની ઉલટતપાસ જતી કરી શકે છે. પરંતુ જ્યાં મુલતવી માટે વાસ્તવિક અને શુદ્ધ બુદ્ધિપૂર્વકની વિનંતી કરવામાં આવે છે, ત્યાં ઉલટતપાસ કરવાનો હક્ક જમ કરવાને બદલે, કોર્ટ ખર્ચ લાદીને સમય આપી શકે છે.

૧૧. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનો સમુચ્ચય સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સીપીસીની યોજના હેઠળ, ખર્ચ ન ભરવા બદલ દાવો રદ કરી શકાય નહીં. ખર્ચ ન ભરવાના પરિણામે કિસ્સા મુજબ દાવાની અથવા બચાવની આગળની કાર્યવાહી કરવાનો હક્ક જમ થાય છે. સાક્ષીની ઉલટતપાસ જતી કરવા અને પુરાવા બંધ કરવાને બદલે ખર્ચ આપવો એ કોર્ટ માટે ઉપલબ્ધ એક વિકલ્પ છે. જો સાક્ષીની ઉલટતપાસ કરવા માટે મુલતવી માંગવા બદલ લાદવામાં આવેલ ખર્ચ ચૂકવવામાં ન આવે તો, યોગ્ય રસ્તો સાક્ષીની ઉલટતપાસ



બંધ કરવાનો અને ડિફોલ્ટ કરનાર પક્ષકાર દ્વારા કિસ્સા મુજબ દાવાની અથવા બચાવની આગળની કાર્યવાહી પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો છે.”

૧૨. આમ, ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યાં સુધી હાલના કેસનો સંબંધ છે, સિવિલ કોર્ટ એ ગ્રાઉન્ડ પર દાવો રદ કરી શકી ન હોત કે અપીલકર્તા વાદી આંક-૩૮ ના હુકમ હેઠળ લાદવામાં આવેલ ખર્ચની રકમ જમા કરાવવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો.

૧૩. જો કે, પ્રશ્ન એ છે કે શું આ હુકમને સીપીસીની કલમ ૨(૨) ના અર્થમાં ડીફી કહી શકાય કે જેથી સીપીસીની કલમ ૮૬ હેઠળની પ્રથમ અપીલ ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ સમક્ષ નિયમિત સિવિલ અપીલ તરીકે ચલાવવા પાત્ર બને.

૧૪. અદાલતના ન્યાયિક નિર્ણયને બે વર્ગોમાં વહેંચી શકાય (૧) ડીફી, અને (૨) હુકમો. કાયદાની કલમ ૨(૨) "ડીફી" શબ્દને નીચેના શબ્દોમાં વ્યાખ્યાયિત કરે છે;

‘ ‘ડીફી” એટલે ન્યાયિક નિર્ણયની એવી ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ, જે, તેને અભિવ્યક્ત કરનાર અદાલતના સ બંધમાં છે ત્યાં સુધી, દવામાંના વિવાદિત તમામ અથવા કોઈપણ મુદ્દાઓ

સંબંધે પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરે છે અને તે કાં તો પ્રાથમિક અથવા આખરી હોઈ શકે છે. તેમાં અર્જદવાનો અસ્વીકાર અને કલમ ૧૪૪ ની અંદરના કોઈપણ પ્રશ્નનો નિર્ણય સમાવિષ્ટ ગણાશે, પરંતુ તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થશે નહીં—

(એ) એવો કોઈપણ ન્યાયિક નિર્ણય કે જેમાંથી હુકમ સામેની અપીલ તરીકે અપીલ થઈ શકતી હોય, અથવા

(બી) ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો કોઈપણ હુકમ.

સ્પષ્ટતા — ડીકી ત્યારે પ્રાથમિક હોય છે જ્યારે દવાનો સંપૂર્ણ નિકાલ કરી શકાય તે પહેલાં વધુ કાર્યવાહી કરવાની બાકી હોય. જ્યારે આવો ન્યાયિક નિર્ણય દવાનો સંપૂર્ણપણે નિકાલ કરે છે ત્યારે તે આખરી હોય છે, તે અંશતઃ પ્રાથમિક અને અંશતઃ આખરી હોઈ શકે છે;’

૧૫. અદાલતનો નિર્ણય "ડીકી" બને તે માટે, નીચેના તત્વો હાજર હોવા જરૂરી છે:

(૧) ન્યાયિક નિર્ણય હોવો જોઈએ.

(૨) આવો ન્યાયિક નિર્ણય દાવામાં આપવામાં આવેલો હોવો જોઈએ.

(૩) તેણે દાવામાંના વિવાદિત તમામ અથવા કોઈપણ મુદ્દાઓ સંબંધે પક્ષકારોના અધિકારો નક્કી કરેલા હોવા જોઈએ.

(૪) આવો નિર્ણય આખરી સ્વરૂપનો હોવો જોઈએ; અને

(૫) આવા ન્યાયિક નિર્ણયની ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ હોવી જોઈએ.

૧૬. ન્યાયિક નિર્ણય:-

અદાલતના નિર્ણયને ડીક્રી બનવા માટે, ન્યાયિક નિર્ણય હોવો જોઈએ, એટલે કે, વિવાદિત બાબતનો ન્યાયિક નિર્ણય. જો વિવાદિત કોઈપણ બાબતનો ન્યાયિક નિર્ણય ન હોય, તો તે ડીક્રી નથી.

૧૭. દાવો:-

"દાવો" શબ્દ સીપીસીમાં વ્યાખ્યાયિત થયેલ નથી. પરંતુ હંસરાજ વિ. દહેરાદૂન-મસુરી ઇલેક્ટ્રિક ટ્રામવેઝ કું. લિ., એઆઈઆર ૧૯૩૩ પીસી ૬૩(૬૪) માં, પ્રિવી કાઉન્સિલના ન્યાયાધીશોએ આ શબ્દને નીચેના શબ્દોમાં વ્યાખ્યાયિત કર્યો છે;

" "દાવો" શબ્દનો સામાન્ય અર્થ અને કોઈ સંદર્ભ સિવાય, અર્જદાવો રજૂ કરીને શરૂ કરવામાં આવેલી સિવિલ કાર્યવાહી ગણવો જોઈએ." (ભાર મૂક્યો છે).

આમ દરેક દાવો અર્જદાવો રજૂ કરીને શરૂ કરવામાં આવે છે. તેનો અર્થ એ થાય કે જ્યારે કોઈ સિવિલ દાવો ન હોય ત્યારે કોઈ ડીક્રી હોતી નથી.

૧૮. વિવાદમાં પક્ષકારોના અધિકારો:-

ન્યાયિક નિર્ણયથી દાવામાંના વિવાદિત તમામ અથવા કોઈપણ મુદ્દાઓ સંબંધે પક્ષકારોના અધિકારો નક્કી થયેલા હોવા જોઈએ. "અધિકારો" શબ્દનો અર્થ પક્ષકારોના મૂળભૂત અધિકારો થાય છે અને માત્ર પ્રક્રિયાગત અધિકારો નહીં (દત્તાત્રેય વિ. રાધાબાઈ એઆઈઆર ૧૯૨૧ બોમ્બે ૨૨૦; આઈએલઆર (૧૯૨૧) ૪૫ બોમ્બ ૬૨૭). આમ, હોદ્દો, મુદત વિષયક કાયદો, હુકમત, દવાનું માળખું, હિસાબો વગેરેને લગતા પક્ષકારોના અંદરોઅંદરના અધિકારો આ કલમ હેઠળ 'પક્ષકારોના અધિકારો' છે.

૧૯. 'વિવાદિત બાબતો' શબ્દસમૂહ દવાની એ વિષયવસ્તુનો સંદર્ભ આપે છે જેના સંદર્ભમાં કોઈ દાદ માંગવામાં આવી હોય. તે જ સમયે, જો કે, તેને કેસના માત્ર ગુણદોષ સંબંધિત હોવા તરીકે સમજવું જોઈએ નહીં. તે દાવો કરનાર પક્ષકારના લક્ષણ અને હોદ્દા, અદાલતની હુકમત, દાવો ચલાવવાપાત્ર હોવા અંગે અને અન્ય પ્રાથમિક બાબતોને લગતા કોઈપણ પ્રશ્નને આવરી લેશે, જે દાવાની પૂછપરછ કરવામાં આવે તે પહેલાં ન્યાયિક નિર્ણય જરૂરી બનાવે છે. પ્રક્રિયાની બાબતો પરના વચગાળાના હુકમો કે જે પક્ષકારોના મૂળભૂત અધિકારોનો નિર્ણય કરતા નથી તે ડીકી નથી. તે જ રીતે, દાવો શરૂ કરતા પહેલાંની કાર્યવાહીનો પણ વ્યાખ્યામાં સમાવેશ થશે નહીં.

૨૦. આખરી નિર્ણય:-

આવો નિર્ણય આખરી સ્વરૂપનો હોવો જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, નિર્ણય તેને પસાર કરનાર અદાલતના સંબંધમાં આખરી અને નિર્ણાયક હોવો જોઈએ. આમ, વચગાળાનો હુકમ કે જે પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરતો નથી તે ડીકી નથી, દા.ત. મુલતવી રાખવાની ના પાડતો હુકમ અથવા સંબંધિત ભાડા કાયદા હેઠળ ભાડૂઆતના બચાવને રદ કરતો હુકમ અથવા સીપીસીના ઓર્ડર ૪૧, રૂલ ૨૩ હેઠળ કેટલાક મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરીને અન્ય મુદ્દાઓ અજમાયશ અદાલતમાં નિર્ણય માટે પરત મોકલતી અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ એ ડીકી નથી કારણ કે તે પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરતા નથી. બીજી તરફ, કોઈ હુકમ પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરી શકે છે ભલે તે દવાનો નિકાલ ન કરે. આમ, સીપીસીના ઓર્ડર ૪૧ હેઠળ ટૂંકમાં અપીલ રદ કરતો હુકમ અથવા તેને ચલાવવાપાત્ર ન ગણતો હુકમ અથવા પુરાવા કે સાબિતીના અભાવે દાવો રદ કરતો નિર્ણય એ ડીકી છે કારણ કે તેઓ દાવાના પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરે છે.

આવા કેસોમાં નિર્ણય કરવાનો રહેતો મહત્વનો મુદ્દો એ છે કે શું નિર્ણય સત્ય અને સારમાં આખરી અને નિર્ણાયક છે. જો તે હોય, તો તે ડીકી છે, જો ન હોય, તો તે ડીકી નથી.

૨૧. ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ-

આવા ન્યાયિક નિર્ણયની ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ હોવી જોઈએ. ફોર્મની તમામ જરૂરિયાતોનું પાલન થવું જોઈએ. ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ વિચારપૂર્વકની અને કાયદા દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે આપેલી હોવી જોઈએ. ડીકી ચુકાદાને અનુસરે છે અને તેને અલગથી તૈયાર કરવી આવશ્યક છે (શકુંતલા દેવી વિ. શકુંતલ કુમારી, એઆઈઆર ૧૯૬૯ એસસી ૫૭૫; (૧૯૬૯) ૧ એસસીઆર ૧૦૦૬. આમ, જો ચુકાદાની શરતો અનુસાર ડીકી ઔપચારિક રીતે તૈયાર કરવામાં ન આવી હોય, તો તે ચુકાદા સામે કોઈ અપીલ થઈ શકતી નથી. પરંતુ ડીકી કોઈ ચોક્કસ ફોર્મમાં હોવી જરૂરી નથી. આમ, નિર્ણયનું હુકમ તરીકે ખોટું વર્ણન જે ડીકી સમાન હોય છે તે તેને ડીકી કરતાં ઓછું બનાવતું નથી.

૨૨. મેં અપીલકર્તા-મૂળ વાદી તરફથી હાજર રહેલા વિ. વકીલ શ્રી ચૌહાણનું ધ્યાન સીપીસીની કલમ ૨(૨)(બી) તરફ દોર્યું. કલમ ૨(૨)(બી) જોગવાઈ કરે છે કે ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો કોઈપણ હુકમ "ડીકી" શબ્દના દાયરામાં આવશે નહીં. જો કે, શ્રી ચૌહાણના જણાવ્યા મુજબ, "ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો કોઈપણ હુકમ" શબ્દસમૂહનો અર્થ કાર્યવાહીમાં ગેરહાજર રહેવાના કારણે ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો થશે અને અદાલત દ્વારા લાદવામાં આવેલા ખર્ચને જમા કરાવવામાં નિષ્ફળ જવાના કારણે નહીં.

૨૩. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, શ્રી ચૌહાણે બુધુલાલ કસ્તુરચંદ વિ. છોટે લાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટની ફુલ બેંચના નિર્ણય પર

મજબૂત આધાર રાખ્યો છે. બુધુલાલ કસ્તુરચંદ (ઉપરોક્ત) માં, કુલ બેંચે, એઆઈઆર ૧૯૭૫ એમપી ૭૪ માં અહેવાલ થયેલ તેની પોતાની અદાલતના અગાઉના નિર્ણયને રદ કરતી વખતે ધારણ કર્યું હતું કે ખર્ચની ચુકવણીમાં વિલંબ બદલ દાવો રદ કરતો હુકમ ડીકી તરીકે અપીલ કરવા યોગ્ય છે. કુલ બેંચે એવો વ્યુહ અપનાવ્યો હતો કે સીપીસીની કલમ ૨(૨) માં "ડિફોલ્ટ" શબ્દ માત્ર પક્ષકારોની ગેરહાજરીનો ઉલ્લેખ કરે છે જે ખાસ કરીને ઓર્ડર ૮ અને ઓર્ડર ૧૭, રૂલ ૨ સીપીસીમાં દર્શાવેલ છે. કુલ બેંચના જણાવ્યા મુજબ, તેમાં અન્ય કોઈ ડિફોલ્ટનો સમાવેશ થતો નથી. મને આ સંદર્ભમાં સંબંધિત અવલોકનો ટાંકવા દો;

'૧૩. બીજો પ્રશ્ન, જે તરફ અમારે હવે ધ્યાન દોરવાનું છે, તે ખરેખર આ છે: શું મુલતવી ખર્ચ ન ચૂકવવા બદલ દાવો રદ કરતો હુકમ અપીલ કરવા યોગ્ય છે કે કેમ. આ પ્રશ્ન પર પણ મંતવ્યોની ભિન્નતા છે. ચમારીન વિ. બુધિયારીન, ૧૯૭૫ એમપીએલજે ૩૨ = (એઆઈઆર ૧૯૭૫ મધ્યપ્રદેશ ૭૪) અને ગૌહાટી બેંક વિ. બલિરામ, એઆઈઆર ૧૯૫૦ અસમ ૧૬૮ માં લેવાયેલ વ્યુહ એ છે કે 'ડીકી' ને વ્યાખ્યાયિત કરતી સેક્શન ૨(૨) સી.પી.સી. માં 'ડિફોલ્ટ' શબ્દ ખર્ચની બિન-ચુકવણી અથવા અન્ય કોઈ ડિફોલ્ટને આવરી લેવા માટે પૂરતો વ્યાપક છે, અને તે ગેરહાજરીના ડિફોલ્ટ સુધી મર્યાદિત નથી, તેથી, ખર્ચની બિન-ચુકવણી બદલ

દાવો રદ કરતો હુકમ ડીકીની વ્યાખ્યામાંથી બાકાત રાખવામાં આવ્યો છે જેથી તે અપીલ કરવા યોગ્ય નથી. અબ્બાસ સુજાત અલી વિ. રઝા આઝમશાહ, એઆઈઆર ૧૯૪૧ નાગ ૨૨૩ અને રાધાબાઈ વિ. પુરણીબાઈ, આઈએલઆર (૧૯૪૩) નાગ ૮૧૩ = (એઆઈઆર ૧૯૪૩ નાગ ૧૪૯) માં વિપરીત વ્યુહ લેવામાં આવ્યો છે. અગાઉના કેસમાં, વાદીને વધુ વિગતો રજૂ કરવા માટે બે તકો આપવામાં આવી હતી પરંતુ તેણે હુકમનું પાલન કર્યું ન હતું. ત્યારબાદ, ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદીઓને મુક્ત કર્યાં. ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિવિયન બોસે ધારણ કર્યું કે રદ કરવાનો હુકમ ડીકી સમાન છે અને તેથી તેમાંથી અપીલ થાય છે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે તે જ કારણસર કોઈ નવો દાવો લાવી શકાય નહીં. અમે આદરપૂર્વક પછીના વ્યુહ સાથે સંમત છીએ.

૧૪. આદર સાથે, અમે ગૌહાટી બેંક વિ. બલિરામ, (એઆઈઆર ૧૯૫૦ અસમ ૧૬૯) (ઉપરોક્ત) માં અસમ હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા વ્યુહ માટે સબ્સ્કાઈબ કરવા અસમર્થ છીએ. ત્યાં, રાધાબાઈના કેસ (એઆઈઆર ૧૯૪૩ નાગ ૧૪૯) (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયની ટીકા કરવામાં આવી છે. અમારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે માત્ર રાધાબાઈના કેસમાં લેવાયેલો વ્યુહ જ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની અન્ય જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત રહેશે; અન્યથા, પક્ષકાર



ઉપાય વિના રહી જશે અને એક અથવા બીજા ઉપાયની શોધ કરવા માટે એક અસાધારણ પ્રયાસ કરવો પડશે. જો મુલતવી ખર્ચની બિન-ચુકવણી બદલ દાવો રદ કરવાનો સેક્શન ૨(૨), સી.પી.સી. ના અર્થમાં 'ગેરહાજરી બદલ રદ કરવા' ના શબ્દસમૂહમાં સમાવેશ કરવામાં આવે તો તે ડીક્રી રહેશે નહીં જેથી તે અપીલ કરી શકાય. તો પ્રશ્ન એ થશે કે: ઉપાય શું છે? ઓર્ડર ૯, રૂલ ૯ અને ઓર્ડર ૧૭, રૂલ ૨, શબ્દોમાં, માત્ર ગેરહાજરીને લાગુ પડે છે, અને અન્ય કોઈ ડિફોલ્ટને નહીં. આનો અર્થ એ થાય કે ઉપરોક્ત કેસમાં, વાદી ઓર્ડર ૯, રૂલ ૯ હેઠળ, અથવા ઓર્ડર ૧૭, રૂલ ૨, સાથે વાંચવામાં આવતા ઓર્ડર ૯, રૂલ ૯ હેઠળ, જેવો કિસ્સો હોય તેમ, અરજી કરવા માટે હકદાર રહેશે નહીં. પુનરાવલોકન ભાગ્યે જ એક પૂરતો ઉપાય હોઈ શકે કારણ કે તે ખૂબ જ મર્યાદિત અને પ્રતિબંધિત ધોરણે હોઈ શકે છે. ત્યાં, વાદીએ બતાવવું પડશે કે કાં તો રેકૉર્ડના મોહરા પર કોઈ ભૂલ દેખાતી હતી અથવા તે ઓર્ડર ૪૭, રૂલ ૧, સી.પી.સી. માં સમાવિષ્ટ મર્યાદાઓમાં કોઈ નવી અને મહત્વપૂર્ણ બાબત અથવા પુરાવા શોધવામાં સક્ષમ હતો, તે કાર્યવાહીમાં વાદી માટે એવું કહેવાનું ખુલ્લું રહેશે નહીં કે સારા કારણસર તે મુલતવી ખર્ચ ચૂકવવામાં અસમર્થ હતો.

૧૫. અહીં એક ક્ષણ માટે અટકીને, ચાલો ઓર્ડર ૧૭, રૂલ ૩ તરફ વળીએ. જ્યાં વાદીને મુલતવી ખર્ચ ચૂકવવા માટે સમય આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તે કૃત્ય કરતો નથી, તો અદાલત પાસે આવા ડિફોલ્ટ છતાં તરત જ દાવો નક્કી કરવા આગળ વધવાની સત્તા છે. અહીં, ડિફોલ્ટ' શબ્દ ચોક્કસપણે બિન-ચુકવણીનો સંદર્ભ આપે છે. તેથી, ખર્ચ ન ચૂકવવા બદલ દાવો રદ કરવો એ નિઃશંકપણે ઓર્ડર ૧૭, રૂલ ૩ ના દાયરામાં રહેશે, અને જેમ કે, તે અપીલ કરવા યોગ્ય રહેશે. જ્યાં સુધી સેક્શન ૨(૨) માં ગેરહાજરી બદલ રદ' શબ્દો ગેરહાજરી માટે રદ કરવા સુધી મર્યાદિત ન હોય ત્યાં સુધી, વિસંગતતા અને મૂંઝવણ રહેશે અને બંને જોગવાઈઓ પરસ્પર વિરોધી હશે.

૧૬. હવે એ સુસ્થાપિત થયેલ છે કે કાયદાની જોગવાઈનું અર્થઘટન કરતી વખતે, અદાલતે એવું અર્થઘટન અપનાવવું જોઈએ નહીં જેથી કાયદાનો કોઈપણ ભાગ અર્થહીન કે બિનઅસરકારક બને. સંબંધિત જોગવાઈઓનો સમન્વય સાધવા માટે હંમેશાં એક પ્રયાસ કરવો જોઈએ જેથી કરીને કાયદા દ્વારા હેતુસર કરાયેલ ઉપાયને આગળ વધારી શકાય. સિરાજુલ્ હક વિ. સત્રી સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ વક્ફ, ૧૯૫૯ એસસીઆર ૧૨૮૭ = (એઆઈઆર ૧૯૫૯ એસસી ૧૯૮) જુઓ. તેમના ન્યાયાધીશોએ શ્રી વેંકટરામન વિ. સ્ટેટ ઓફ

મૈસુર, ૧૯૫૮ એસસીઆર ૮૯૫ = (એઆઈઆર ૧૯૫૮ એસસી ૨૫૫) માં અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યારે કોઈ કાયદામાં બે જોગવાઈઓ હોય કે જે એકબીજા સાથે સુસંગત થઈ શકતી નથી ત્યારે તેમનું અર્થઘટન એ રીતે કરવું જોઈએ કે જો શક્ય હોય તો બંનેને અસર આપી શકાય. આને સુમેળભર્યા અર્થઘટનનો નિયમ કહેવામાં આવે છે.

૧૬. અમે એક જ કોડના સેક્શન ૨(૨) માં અને ઓર્ડર ૧૬, ૩૯ ૩ માં 'ડિફોલ્ટ' શબ્દને અલગ અલગ અર્થો જોડી રહ્યા છીએ. જે સંદર્ભમાં અર્થની વિવિધ છાયાઓ ધરાવતા શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તે ચોક્કસ અર્થ નક્કી કરવામાં મહત્વપૂર્ણ છે જે ધારાસભા દ્વારા આવરી લેવાના હેતુ મુજબના સંદર્ભ સાથે બંધબેસે છે. ડેપ્યુટી ચીફ કન્ટ્રોલર ઓફ ઇમ્પોર્ટ્સ એન્ડ એક્સપોર્ટ્સ વિ. કે. ટી. કોસલરામ, એઆઈઆર ૧૯૭૧ એસસી ૧૨૮૩ જુઓ. સામાન્ય રીતે કાયદાના જુદા જુદા ભાગોમાં વપરાતા એક જ શબ્દને સમાન અર્થ જોડવો જોઈએ પરંતુ કાયદાના અર્થઘટનનો એ પણ એક વિખ્યાત નિયમ છે કે જો પૂરતા કારણો અસ્તિત્વમાં હોય, તો કાયદાના એક ભાગમાં એક શબ્દનું અર્થઘટન બીજા ભાગમાં તેના કરતા અલગ અર્થમાં કરી શકાય છે. જ્યાં શબ્દ એક કરતાં વધુ અર્થો સ્વીકારે છે, ત્યાં તે અર્થ અપનાવવો પડશે જે સંદર્ભ સાથે

સુમેળભર્યો હોય અને ધારાસભાની નીતિ અને ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણપણે પ્રોત્સાહિત કરે. હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, થર્ડ એડિશન, વોલ્યુમ ૩૬, પેજ ૩૯૪, (પેરા ૫૯૩) માં, આ પ્રમાણે કહેવામાં આવ્યું છે:--

'તેઓ (શબ્દો) નો અર્થ તેમના સંદર્ભના પ્રકાશમાં કરવો જોઈએ નહીં કે તે સંદર્ભ સિવાય તેમના કડક વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્રના અર્થ અથવા તેમના લોકપ્રિય અર્થમાં."

મેક્સવેલ ઓન ઈન્ટરપ્રિટેશન ઓફ સ્ટેચ્યુટ્સ, ૧૨મી એડિશન પેજ ૨૭૮ પર આ પ્રમાણે કહેવામાં આવ્યું છે:--

'ન્યાયી રીતે અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે ચોકસાઈની જરૂર હોય, ત્યારે સમાન વસ્તુને હંમેશાં એક જ નામથી બોલાવવા કરતાં વધુ સુરક્ષિત કોઈ નિયમ અનુસરી શકાતો નથી. કોઈપણ સંજોગોમાં, એવું અનુમાન કરવું વાજબી છે કે કાયદાના દરેક ભાગમાં સમાન શબ્દસમૂહના ઉપયોગ દ્વારા સમાન અર્થ સૂચવવામાં આવે છે."

જો કે, તે જ નિબંધમાં, આગળનું નિવેદન છે:--

'સમાન અર્થ વિશેનું આ અનુમાન, જોકે, બહુ વજનદાર નથી. એક જ કાયદામાં અને એક જ કલમમાં પણ અલગ-અલગ અર્થોમાં એક જ શબ્દનો ઉપયોગ થઈ શકે છે, ખાસ કરીને એકીકૃત કાયદામાં જ્યાં શબ્દ અગાઉના બે કાયદાઓમાંથી મેળવવામાં આવે છે."

(પેજ ૨૭૯) કેઈસમાં કહેવામાં આવ્યું છે:--

'સમાન શબ્દોનો ઉપયોગ સમાન અર્થમાં થાય છે તે અનુમાન ખૂબ જ નાનું છે અને જો 'પૂરતું કારણ સોંપવામાં આવી શકે, તો કાયદાના એક ભાગમાં અક્ષરનું અર્થઘટન કાયદાના બીજા ભાગમાં તેના કરતા અલગ અર્થમાં કરવું યોગ્ય છે."

વેંકટરામ અચ્ચર, જે., એ એસ. વી. પારુલેકર વિ. ડી. એમ. ઠાણા, એઆઈઆર ૧૯૫૭ એસસી ૨૩ માં ટૂંકમાં અવલોકનો કર્યા. અર્થઘટનના નિયમનો ઉલ્લેખ *عقلاً و منطقاً*, તેમણે અવલોકન કર્યું કે, કોઈપણ સંજોગોમાં, એવું અનુમાન કરવું વાજબી છે કે, કાયદાના દરેક ભાગમાં સમાન શબ્દસમૂહના ઉપયોગ દ્વારા સમાન અર્થ સૂચવવામાં આવે છે, તેમણે કહ્યું કે અર્થઘટનનો આ નિયમ સુસ્થાપિત છે, પરંતુ કાયદાની સાચી આચાર શું છે તે નક્કી કરવા

માટે તે માત્ર એક તત્વ છે, તે શોધવા માટે કે ખાસ જોગવાઈ પાછળના હેતુ અને કાયદાની યોજનામાં તેના સેટિંગને ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે. આનંદ નિવાસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. આનંદજી કલ્યાણજી, એઆઈઆર ૧૯૬૫ એસસી ૪૧૪ માં, 'ભાડૂઆત' શબ્દસમૂહના સંદર્ભ દ્વારા એવું ધારણ કરવામાં આવ્યું હતું કે તેના અર્થની બહુવિધતાને ધ્યાનમાં રાખીને, જુદી જુદી કલમોમાં, અને કલમોમાં પણ જે અર્થમાં શબ્દસમૂહનો ઉપયોગ થાય છે, તે એક કાયદાની યોજનાના સંદર્ભે, જોગવાઈની ભાષા અને તેના દ્વારા સેવા આપવાનો હેતુ ધરાવતા ઉદ્દેશ્ય પરથી નક્કી થવો જોઈએ. શોખ ગુલફાન વિ. સનત કુમાર, એઆઈઆર ૧૯૬૫ એસસી ૧૮૩૯ માં, ગજેન્દ્રગડકર સી. જે. 'કોર્ટ વતી બોલતા આ પ્રમાણે નિર્ધારિત ક્યું:--

'ઘણી વાર, વૈધાનિક જોગવાઈનું અર્થઘટન કરતી વખતે, કાયદાની વિષયવસ્તુ અને તે હાંસલ કરવા માટેનો ઉદ્દેશ્ય ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી બને છે. એટલા માટે સંબંધિત શબ્દોનો સાચો વ્યાપ અને અસર નક્કી કરતી વખતે, જે સંદર્ભમાં શબ્દો આવે છે, કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય જેમાં જોગવાઈ શામેલ છે અને કાયદાની અંતર્ગત નીતિ સુસંગતતા ધારે છે અને મટીરીયલ બને છે."

કનઈ લાલ સુર વિ. પરમનિધિ, ૧૯૫૮ એસસીઆર ૩૬૦ =  
(એઆઈઆર ૧૯૫૭ એસસી ૮૦૭); વી. એફ. એન્ડ જી.  
ઈન્સ્યોરન્સ કું. વિ. ફેઝર એન્ડ રોસ, એઆઈઆર ૧૯૬૦ એસસી  
૮૭૧; શામરાવ વિ. ડી. એમ. ઠાણા, ૧૯૫૬ એસસીઆર ૬૪૪  
= (એઆઈઆર ૧૯૫૭ એસસી ૨૩) અને અશ્વિની કુમાર વિ.  
અરબિંદો બોઝ, ૧૯૫૩ એસસીઆર ૧ = (એઆઈઆર ૧૯૫૨  
એસસી ૩૬૯) પણ જુઓ.

૧૮. સંગ્રામ સિંહ વિ. ઇલેક્શન ટ્રિબ્યુનલ, એઆઈઆર ૧૯૫૫  
એસસી ૪૨૫ માં ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિવિયન બોસના નીચેના ઉત્કૃષ્ટ  
અવલોકનો હંમેશાં ધ્યાનમાં રાખવાના રહેશે:--

'હવે પ્રક્રિયાના કોડને તે મુજબ ગણવો જોઈએ. તે 'પ્રક્રિયા' છે જે  
ન્યાયને સરળ બનાવવા અને તેના અંતને આગળ ધપાવવા માટે  
બનાવવામાં આવી છે; સજા અને દંડ માટેનો દંડાત્મક કાયદો  
નથી; લોકોને ત્રાસ આપવા માટે બનાવેલી વસ્તુ નથી. તેથી  
કલમોના ખૂબ તકનીકી અર્થઘટન કે જે અર્થઘટનની વાજબી  
સ્થિતિસ્થાપકતા માટે કોઈ જગ્યા છોડતું નથી તેનાથી બચવું  
જોઈએ (હંમેશાં શરતે કે બંને' પક્ષોને ન્યાય મળે) જેથી ન્યાયને

આગળ ધપાવવા માટે રચાયેલ સાધનનો ઉપયોગ તેને નિષ્ફળ  
બનાવવા માટે ન થાય."

૧૯. ચમારીન વિ. બુધિયારીન, ૧૯૭૫ એમપીએલજે ૮૨ =  
(એઆઈઆર ૧૯૭૫ મધ્યપ્રદેશ ૭૪) મા, અબ્દુલ્લા વિ. ગણેશ  
દાસ, એઆઈઆર ૧૯૩૩ પીસી ૬૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો  
હતો. તે અપીલમાં મુખ્ય પ્રશ્ન એ હતો કે શું ડીકીની બજવણી  
માટેની અરજી લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૦૮ ના શિક્કુલ ૧, આર્ટિકલ  
૧૮૨ (૨) ની જોગવાઈઓ હેઠળ સમય-બાધિત છે'. અમે તે  
કેસમાં કોઈ એવું ચુકાદાનું વિધાન અથવા અવલોકન જોતા નથી,  
જે વિચારાધીન પ્રશ્નને લાગુ પડે છે. બીજો એક કેસ બટુક નાથ વિ.  
એમટી. મુન્ની દેઇ, એઆઈઆર ૧૯૧૪ પીસી ૬૫ નો છે. લોર્ડ  
મોલ્ટનનું એક ચોક્કસ અવલોકન ટાંકવામાં આવ્યું છે પરંતુ બટુક  
નાથનો કેસ પણ આ મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કરતો નથી. આદર સાથે  
અમને એવું લાગે છે કે ડિવિઝન બેંચનો ખરેખર અર્થ ચંદ્રી અબ્દુલ  
મજીદ વિ. જવાહર લાલ, એઆઈઆર ૧૯૧૪ પીસી ૬૬ ને  
ટાંકવાનો હતો કારણ કે તે કેસમાં લોર્ડ મોલ્ટને કોર્ટ વતી વાત કરી  
હતી અને બટુક નાથના કેસમાં (ઉપરોક્ત) નહીં.



૨૦. હવે, ચંદ્રી અબ્દુલ મજીદના કેસમાં (એઆઈઆર ૧૯૧૪ પીસી ૬૬) (ઉપરોક્ત). ગીરો મૂકેલી મિલકતના વેચાણ માટે ડીકી પસાર કરવામાં આવી હતી. ૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના રોજ, અલાહાબાદ હાઈકોર્ટે અપીલ રદ કરી અને સબઓર્ડિનેટ જજની ડીકીને બહાલી આપી. ગીરો મૂકનારે પ્રિવી કાઉન્સિલમાં અપીલ કરવા માટે પરવાનગી મેળવી, પરંતુ ૧૩ મે, ૧૯૦૧ ના રોજ, અપીલને બજવણીના અભાવે રદ કરવામાં આવી'. તે પછી, ગીરો મૂકેલી મિલકતો વેચવા માટે આખરી હુકમ માટે સબઓર્ડિનેટ જજને ૧૧ જૂન, ૧૯૦૯ ની તારીખની એક અરજી કરવામાં આવી હતી; બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, નાસી હુકમનો અમલ કરવાનો નિર્દેશ આપતા હુકમ માટે જેને ૮ એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના રોજ અલાહાબાદ હાઈકોર્ટના નિર્ણય દ્વારા બહાલી આપવામાં આવી હતી. આ તથ્યો જણાવ્યા પછી, પ્રિવી કાઉન્સિલના તેમના ન્યાયાધીશોએ નીચે મુજબ અવલોકન કયું:--

'આ અરજીની વિગતોમાં જવું જરૂરી નથી કારણ કે તેમના ન્યાયાધીશોનો અભિપ્રાય છે કે આવી કોઈપણ અરજી લિમિટેશનના કાયદા દ્વારા બાધિત હતી..... આ બોર્ડ સમક્ષ દલીલની મુખ્ય બાબત એક દલીલ હતી કે જે ડીકીનો અમલ કરવા માંગવામાં આવે છે તેને રચનાત્મક રીતે હિઝ મેજેસ્ટી ઈન

કાઉન્સિલની ડીક્રીમાં ફેરવવામાં આવી હતી અને તે તારીખે બજવણીના અભાવે અપીલ રદ થવાના આધારે ૧૩ મે, ૧૯૦૧ ની તારીખે સોંપવામાં આવી હતી, અને તેથી, ઈન્ડિયન લિમિટેશન એક્ટના આર્ટિકલ ૧૮૦ ના આધારે ૧૩ મે, ૧૯૦૧ થી મર્યાદાનો સમયગાળો બાર વર્ષનો હતો."

આ દલીલને ન્યાયાધીશોએ એમ કહીને નકારી કાઢી હતી:--

'તેમના ન્યાયાધીશો આ દલીલ માટે કોઈ આધાર જોતા નથી, જે નીચલી અદાલતોના નિર્ણયનો આધાર હોય તેવું લાગે છે. બજવણીના અભાવે અપીલ રદ કરતો હુકમ દાવાના મુદ્દા સાથે ન્યાયિક રીતે વ્યવહાર કરતો ન હતો અને કોઈ પણ અર્થમાં અપીલ હેઠળના નિર્ણયને અપનાવતા અથવા બહાલી આપતા હુકમ તરીકે ગણી શકાય નહીં. તે માત્ર અધિકૃત રીતે સ્વીકારે છે કે અપીલકર્તાએ શરતોનું પાલન કર્યું નથી જે હેઠળ અપીલ તેના માટે ખુલ્લી હતી, અને તેથી તે એ જ સ્થિતિમાં હતો જાણે કે તેણે આિલ જ કરી ન હોય,"

આમ તે સ્પષ્ટપણે જોઈ શકાય છે કે તે કેસનો ગુણોત્તર અહીં લાગુ પડતો નથી. જ્યાં કોઈ પક્ષકાર કૃત્ય કરતો નથી અને ડિફોલ્ટના કારણે દાવો રદ કરવામાં આવે છે, તે દાવો ન ચલાવવા સમાન

વસ્તુ નથી અને તે શબ્દસમૂહ પ્રાથમિક તબક્કાઓને લાગુ પડે છે જ્યાં પક્ષકારે શરતો કે જેના હેઠળ અપીલ તેના માટે ખુલ્લી છે' તરીકે કંઈક કરવાની જરૂર હોય છે, પ્રિવી કાઉન્સિલના શબ્દો ટાંકવા માટે.

૨૧. એવી દલીલ હતી કે કોઈ ઔપચારિક ડીકી તૈયાર કરવામાં આવી નથી અને આવી ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ' વગર તે અપીલ કરવા યોગ્ય હોઈ શકે નહીં. આ, અમારા મતે, કોઈ મુશ્કેલી રજૂ કરતું નથી. જો, કોઈપણ કેસમાં, ઔપચારિક ડીકી ઘડવામાં ન આવી હોય, તો અપનાવવાની પ્રક્રિયા તે છે જે જગત ધીશ ભાર્ગવ વિ. જવાહર લાલ ભાર્ગવ, ૧૯૬૧-૨ એસસીઆર ૯૧૮ = (એઆઈઆર ૧૯૬૧ એસસી ૮૩૨ માં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી છે. પરંતુ તે એક ઔપચારિક અને તકનીકી બાબત છે. એવું કહેવું એક વાત છે કે જ્યાં સુધી ડીકી ઔપચારિક રીતે તૈયાર ન થાય ત્યાં સુધી અપીલ સક્ષમ રહેશે નહીં, અને હુકમ અપીલ કરવા યોગ્ય નથી એવું કહેવું સંપૂર્ણપણે બીજી વાત છે. કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોમાંનો એક એ છે કે જ્યાં સુધી શક્ય હોય ત્યાં સુધી એક જ કાયદાની વિભિન્ન જોગવાઈઓનું અર્થઘટન એકબીજા સાથે સુમેળમાં રહે તે રીતે કરવું જોઈએ. બીજો પવિત્ર

સિદ્ધાંત છે, અને જે સમાન રીતે સુનિશ્ચિત થયેલ છે, તે એ છે કે કાયદાનું અર્થઘટન એવું કરવું જોઈએ જે ઉપાયને આગળ વધારશે.

૨૨. તેથી, અમારો વ્યુહ એ છે કે ખર્ચ ચૂકવવામાં વિલંબ બદલ દાવો રદ કરતા હુકમ સામે અપીલ થાય છે."

૨૪. અત્યંત આદર સાથે, હું મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટની કુલ બેંચના વ્યુહ સાથે મારી જાતને સંમત કરવા અસમર્થ છું. મારો એવો અભિપ્રાય છે કે ખર્ચ ન ચૂકવવો એ પણ એક ડિફોલ્ટ છે.

૨૫. રામનાથ અચ્ચરના લો લેક્સિકન અનુસાર, અદાલતમાં કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં 'ડિફોલ્ટ' શબ્દનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે યોગ્ય સમયે કાર્યવાહીમાં અન્ય પગલું ભરવામાં એક અથવા બીજા પક્ષકારની નિષ્ફળતા દર્શાવવા માટે થાય છે, જેના દ્વારા નિષ્ફળ જનાર પક્ષકાર અમુક પરિણામો માટે જવાબદાર બને છે. અગાઉ આ શબ્દનો અર્થ અદાલતમાં ગેરહાજરી સુધી મર્યાદિત હોવાનું જણાય છે, પરંતુ તાજેતરમાં તેનો વ્યાપક અર્થ સાથે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, ડિફોલ્ટનો અર્થ માત્ર અમુક પરિણામોને આમંત્રિત કરતી કોઈ વસ્તુ કરવામાં પક્ષકારની નિષ્ફળતા છે.

૨૬. સીપીસીની કલમ ૨(૨) નું પુનરાવર્તન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ધારાસભાનો હેતુ એ હતો કે ડીક્રી એ ન્યાયિક નિર્ણયની ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ

હશે જે પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરે છે. મારા મતે, આનો અર્થ એ થશે કે કોર્ટ સમક્ષ ઉભા થયેલા વિવાદોના ગુણદોષ પર કેટલાક અવલોકનો કરવામાં આવી રહ્યા છે. ધારાસભાએ, તેની હાપણમાં, "ડીક્રી" શબ્દના દાયરામાંથી ગેરહાજરી બદલ કેસ રદ કરતા કોઈપણ હુકમને ખાસ કરીને બાકાત રાખ્યો છે.

૨૭. મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટ ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ પર આવતી વખતે એ હકીકતથી પ્રભાવિત થઈ હતી કે ખર્ચ ન ચૂકવવા બદલ દાવો રદ કરતા હુકમને જો ડીક્રી ગણવામાં ન આવે તો પક્ષકાર પાસે કોઈ ઉપાય રહેશે નહીં. હું આ વ્યુહ સાથે સંમત નથી. કોઈપણ કોર્ટ કે જેની પાસે ગેરહાજરી બદલ કેસ રદ કરવાની સત્તા છે, તેની પાસે ગેરહાજરી બદલ દાવો રદ કરવાના તેના હુકમને રદ કરવાની પણ સત્તા હશે. જો એવું માનવામાં આવે કે કોર્ટ પાસે આવી કોઈ સત્તા નથી, તો પણ નારાજ પક્ષકાર સી. પી. સી. ની કલમ ૧૧૫ હેઠળ તેની રિવિઝનલ હકુમતનો ઉપયોગ કરીને હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કરી શકે છે અથવા ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ તેની સુપરવાઈઝરી હકુમતનો ઉપયોગ કરીને હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કરી શકે છે. કલમ ૩૫- બી હેઠળ, કોર્ટ પાસે ડિફોલ્ટ કરનાર પક્ષકાર દ્વારા કેસની વધુ ચલાવણી રોકવાની સત્તા છે. એવા કેસો હોઈ શકે છે જ્યાં કેટલાક પુરાવા અગાઉથી નોંધવામાં આવ્યા હોય. આવા કિસ્સામાં વધુ સારો માર્ગ એ હોઈ શકે કે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર કેસનો નિર્ણય લેવો. જો તે ગુણદોષ

પર કેસનો નિર્ણય કરે છે, તો તે હુકમ ડીક્રી સમાન રહેશે. જો કે, જો દાવો માત્ર ખર્ચ ન ચૂકવવાના કારણે રદ કરવામાં આવે છે, તો તે ડીક્રી સમાન રહેશે નહીં.

૨૮. ઉપરોક્ત વ્યુહ અપનાવવામાં, મને ફિરદોસ ઓમર (મૃતક) વારસદારો દ્વારા અને અન્ય વિ. બેંકિમ ચંદ્ર દાવ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા અને અન્ય, ( (૨૦૦૬) ૬ સુપ્રિમ કોર્ટ કેસીસ ૫૬૯) : (એઆઈઆર ૨૦૦૬ એસસી ૨૭૫૯ માં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાથી બળ મળે છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના કેટલાક અવલોકનો જે સુસંગત છે, તે આ પ્રમાણે વંચાય છે :—

"૧૧. કલકત્તા હાઈકોર્ટની ઓરિજિનલ સાઈડના નિયમો અથવા તે કોર્ટમાં અનુસરવામાં આવતી પ્રેક્ટિસને ક્ષણભર માટે દૂર રાખીને, અમને એવું લાગે છે કે આ એક એવો કેસ હતો જ્યાં દાવો ગેરહાજરી બદલ અથવા ચલાવણીના અભાવે રદ કરવામાં આવ્યો હતો. આપું રદ કરવું, નિઃશંકપણે, એ આધારે હતું કે ઓરિજિનલ સાઈડ રૂલ્સના પ્રકરણ ૧૦ ના રૂલ ૩૫ હેઠળ કારણની સુનાવણી કરતા જજ સમક્ષ દાવો મૂકવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ રદ કરવું એ વાદીની ગેરહાજરી બદલ રદ જ રહે છે. "

૧૨. છેવટે, ચલાવણીના અભાવે અથવા વાદીની ગેરહાજરી બદલ દાવો રદ કરવો એ કોડની કલમ ૨ (૨) દ્વારા નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ

ડીકી નથી. તેથી, તે ડીકી તરીકે અપીલ કરવા યોગ્ય નથી. "

(ભાર મૂક્યો છે)

૨૯. સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે ધારણ કર્યું છે કે ચલાવણીના અભાવે દાવો રદ કરવો એ સી. પી. સી. ની કલમ ૨ (૨) દ્વારા નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ ડીકી નથી. એવું ધારણ કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી નથી કે ખર્ચ ન ચૂકવવા બદલ દાવો રદ કરતો હુકમ મૂળભૂત રીતે ચલાવણીના અભાવે દાવો રદ કરતો હુકમ છે. તેથી, મારા નમ્ર અભિપ્રાય મુજબ, ખર્ચ ન ચૂકવવા બદલ દાવો રદ કરતો હુકમ ડીકી નથી.

૩૦. સીપીસીની કલમ ૨(૨)(બી) હેઠળ ડીકી શબ્દની વ્યાખ્યામાં "ડિફોલ્ટ" શબ્દ તેના અમલમાં મર્યાદિત નથી કે તેને કોઈપણ રીતે લાયક ઠેરવવામાં આવ્યો નથી. જો એવું માનવામાં આવે કે વ્યાખ્યામાં ડિફોલ્ટ શબ્દ કોડમાં ખાસ કરીને વ્યવહાર કરવામાં આવેલા ડિફોલ્ટના કિસ્સાઓનો સંદર્ભ આપે છે, તો તે વ્યાખ્યામાં કંઈક એવું વાંચવા જેવું બનશે જે તેમાં સમાવિષ્ટ નથી. ઉપરાંત, જો હું ધારી લઉં કે કોડ દ્વારા વિશિષ્ટ રીતે વ્યવહાર ન કરાયેલ પ્રકારના ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાના હુકમને કલમ ૨(૨)(બી) હેઠળ બાકાત રાખવાનો હેતુ ન હતો, તો આવા હુકમને ડીકી તરીકે દર્શાવવામાં આવે તે પહેલાં, એ જરૂરી છે કે તે ન્યાયિક નિર્ણયની ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ સમાન હોવો જોઈએ જે તેને અભિવ્યક્ત કરનાર અદાલતના સબંધમાં છે ત્યાં સુધી દાવામાંના

વિવાદિત તમામ અથવા કોઈપણ મુદ્દાઓ સંબંધે પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરે છે.

૩૧. ઉપરોક્ત વ્યુહ અપનાવવામાં, મને ઈન રી, ચુંદુરુ વેંકટ સુબ્રહ્મણ્યમ, એઆઈઆર ૧૯૫૫ (એપી) ૭૪ ના કેસમાં આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટની કુલ બેંચના નિર્ણયથી ટેકો મળે છે. કુલ બેંચની રચના કરવી પડી હતી કારણ કે કાયમ્બુ પિલાઈ, ઈન રી'. એઆઈઆર ૧૯૪૧ મદ્રાસ ૮૩૬(એફબી) (એ) અને 'સત્યનારાયણચર્યુલુ વિ. રામાલિંગમ'. એઆઈઆર ૧૯૫૨ મદ્રાસ ૮૬ (એફબી)(બી) માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટની બે કુલ બેંચના નિર્ણયો વચ્ચે વિરોધાભાસ હતો. આંધ્ર હાઈકોર્ટની સ્થાપના પછી, આ કેસ તે કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો અને તે મુજબ કુલ બેંચની રચના કરવામાં આવી. કુલ બેંચ સમક્ષના સદર કેસમાં તથ્યો એ હતા કે અરજદારે દાવાની મિલકતોનો કબજો મેળવવા માટે સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટમાં દાવો દાખલ કર્યો હતો. અરજદારે નિર્ધારિત સમયની અંદર કોર્ટ ફી ન ચૂકવી હોવાથી, કોર્ટે ખર્ચ સાથે દાવો રદ કર્યો હતો. અરજદારે સબઓર્ડિનેટ જજના નિર્ણય સામે સિવિલ રિવિઝન અરજી દાખલ કરી હતી. વિચારણા માટેનો મુદ્દો એ હતો કે શું સબઓર્ડિનેટ જજના હુકમ સામે અપીલ થશે કે રિવિઝન ચલાવવા પાત્ર રહેશે. કુલ બેંચે એવો વ્યુહ અપનાવીને પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો કે સીપીસીની કલમ ૨(૨) સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા કલોઝ (બી) ના વ્યાપને માત્ર એક ખાસ પ્રકારના ડિફેલ્ટના હુકમ સુધી મર્યાદિત કરતી નથી. કુલ બેંચે એવો વ્યુહ અપનાવ્યો કે કલમ ૨(૨)(બી) માં



"ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો કોઈપણ હુકમ" શબ્દો ઓર્ડર ૩૩ રૂલ ૧૧ સીપીસી હેઠળ કરવામાં આવેલા હુકમને લેવા માટે પૂરતા વ્યાપક છે. સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યા છે;

“ ૩. આ તબક્કે, બે ફુલ બેંચના નિર્ણયોના વ્યાપ પર અનુકૂળ રીતે વિચારણા કરી શકાય છે. ઇન રીઃ કાયમ્બુ પિદ્દાઈ (એ) ના તથ્યો છે: ત્યાંના અરજદારે ઇન ફોર્મ પોપરીસમાં અપીલ દાખલ કરી હતી. ત્યારબાદ, તેને ડિસ્પોઝર કરવામાં આવ્યો અને કોર્ટે તેને અપીલના મેમોરેન્ડમ પર યોગ્ય કોર્ટ-ફી ચૂકવવા અને નિર્ધારિત સમયમાં સામાપક્ષના ખર્ચ માટે જામીન આપવા માટે નિર્દેશ આપ્યો. કોર્ટના હુકમનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જવા પર, અપીલ રદ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે તે હુકમ સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે, ફુલ બેંચે ધારણ કર્યું કે ખર્ચ માટે જામીનની જરૂરિયાતવાળા હુકમનું પાલન ન કરવા બદલ અપીલ રદ કરતો હુકમ એ કલમ ૨(૨), સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબના શબ્દના અર્થમાં ડીકી નથી. વિ. ન્યાયાધીશોએ વધુમાં ધારણ કર્યું કે જરૂરી કોર્ટ-ફી ન ચૂકવવા બદલ અપીલ રદ કરતો હુકમ એ ડિફોલ્ટ માટે અપીલ રદ કરતો હુકમ છે અને કોડની સેક્શન-૨(૨) માં વ્યાખ્યાના અર્થમાં ડીકી પણ નથી. લીચ સી. જે., એ ધારણ કરવા માટે બે કારણો આપ્યા કે તે કેસમાં હુકમ

ડીકીની વ્યાખ્યા હેઠળ આવ્યો નથી. પેજ ૮૩૭ પર વિ. ચીફ જસ્ટિસે નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

'તેમાં (ડીકી) બે પ્રકારના હુકમોનો સમાવેશ થતો નથી, એટલે કે (૧) એવો ન્યાયિક નિર્ણય કે જેમાંથી હુકમ સામેની અપીલ તરીકે અપીલ થાય છે, અને (૨) ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો હુકમ. ૪-૩-૧૯૩૮ નો હુકમ શું હતો, પરંતુ ડિફોલ્ટ માટે અપીલ રદ કરતો હુકમ હતો? અપીલ ઈન ફોર્મ પોપરીસમાં સ્વીકારવામાં આવી હતી, પરંતુ અપીલકર્તા પોપર નથી તે સ્પષ્ટ થતા, કોર્ટે અસરમાં કહ્યું 'જ્યાં સુધી તમે યોગ્ય કોર્ટ-ફી નહીં ચૂકવો ત્યાં સુધી તમે આગળ વધશો નહીં કારણ કે તમે હવે પોપર નથી'. અપીલકર્તા ચૂકવવામાં નિષ્ફળ ગયો, અને તેથી, કોર્ટે ચુકવણીમાં ડિફોલ્ટ માટે અપીલ રદ કરવા માટે હકદાર બનાવ્યો"

અન્ય વિ. ન્યાયાધીશ, વેંકટરામન રાવ જે. પેજ ૮૩૮ પર નીચે મુજબ સમાન અસર માટે જણાવે છે:

'પછીનો પ્રશ્ન એ છે કે શું હુકમ જ્યાં સુધી કોર્ટ-ફીની ચુકવણી સંબંધે બિન-પાલન માટે રદ કરવાનો હુકમ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે ત્યાં સુધી તે ડીકી છે. હું મારા લોર્ડ સાથે સંમત છું કે તે સેક્શન

૨(૨), સિવિલ પ્રોસિજર કોડના અર્થમાં ડિફોલ્ટ માટે રદ કરવાનો હુકમ છે, અને તેથી, ડીકી નથી. હુકમ, જો કે તે કોર્ટ-ફીની ચુકવણી માટેના હુકમનું પાલન ન કરવા માટેનો હુકમ હોવાનો ઇરાદો ધરાવે છે, તે ઓર્ડર ૩૩, રૂલ ૯ હેઠળ કરાયેલા ડિસ્પોપરીંગના હુકમના પરિણામે પસાર થયેલા હુકમનું પાલન ન કરવા માટેનો સખત હુકમ છે. સેક્શન-૨(૨) (બી), સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં ડિફોલ્ટ શબ્દ, મારા અભિપ્રાય મુજબ, માત્ર ગેરહાજરીના ડિફોલ્ટ સુધી મર્યાદિત હોવો જરૂરી નથી, પરંતુ તેમાં અન્ય ડિફોલ્ટ્સનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે અને ચોક્કસપણે આ ડિફોલ્ટ."

૪. લીય સી.જે. ના કારણની ચકાસણી પરથી જાણવા મળે છે કે કુલ બેંચે ધારણ કર્યું કે પ્રશ્ન હેઠળનો હુકમ, અપીલને ફગાવી દેતો હોય, અર્જદાવો ફગાવી દેતો હુકમ ન હતો અને તેથી, ડીકીની વ્યાખ્યામાં આવ્યો ન હતો. તેઓએ વધુમાં ધારણ કર્યું કે તે ડિફોલ્ટ માટે રદ કરવાનો હુકમ હશે, જેને ડીકીની વ્યાખ્યામાંથી સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવ્યો હતો.

૫. અન્ય કુલ બેંચનો નિર્ણય -- સત્યનારાયણચર્યુલુ વિ. રામાલિંગમ (બી) એ એક અલગ પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કર્યો. વિ.

ન્યાયાધીશોએ ધારણ કર્યું કે અર્જુનદાવમાં વધારાની કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપતો હુકમ હાઈકોર્ટ દ્વારા રિવિઝન માટે ખુલ્લો નથી, એકવાર હુકમ માંગવામાં આવેલી વધારાની કોર્ટ-ફી ચૂકવવામાં આવી નથી તે આધારે અર્જુનદાવો ફગાવી દેતા વધુ હુકમ દ્વારા અનુસરવામાં આવ્યો હોય અને નારાજ વાદીનો યોગ્ય ઉપાય અર્જુનદાવો ફગાવી દેવાના હુકમ સામે અપીલ કરવાનો છે. અર્જુનદાવો ફગાવી દેતો તે કેસમાં હુકમ ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૨, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી તે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના અર્થમાં સ્પષ્ટપણે ડીકી હતો ખરેખર, ફુલ બેંચ સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી ન હતી કે તે હુકમ સામે કોઈ અપીલ થઈ નથી. વિચારણા માટે ઉદ્ભવેલો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ હતો કે આવો આખરી હુકમ કરાયા પછી, વધારાની કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપતા અગાઉના હુકમ સામે રિવિઝન ચલાવવા પાત્ર હતું કે કેમ અને ફુલ બેંચે ધારણ કર્યું કે આખરી હુકમ સામે અપીલ દાખલ કરવાનો યોગ્ય ઉપાય હતો.

૬. મદ્રાસ હાઈકોર્ટની બે ફુલ બેંચના નિર્ણયો દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા વ્યુહ વચ્ચે ખરેખર કોઈ વિરોધાભાસ નથી. અપીલને ફગાવી દેતા અગાઉના ફુલ બેંચના નિર્ણયમાંનો હુકમ અર્જુનદાવો ફગાવી દેતો હુકમ ન હતો અને તેથી વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ તે ડીકી ન હતો.

પછીના કુલ બેંચના નિર્ણયમાંનો હુકમ સ્પષ્ટપણે અર્જદાવો ફગાવી દેતો હુકમ હતો અને તેથી તે સીધો વ્યાખ્યામાં આવ્યો હતો. અગાઉના કુલ બેંચના નિર્ણયનો બીજો આધાર પણ, એટલે કે અપીલકર્તાના ડિસ્પોપરીંગને અનુસરીને રદ કરવાનો હુકમ એ ડિફોલ્ટ માટે રદ કરવાનો હુકમ છે તે પછીના કુલ બેંચના નિર્ણયમાં વ્યક્ત થયેલા કોઈપણ વ્યુહ સાથે વિરોધાભાસમાં ન હતો. એકમા, ઓર્ડર ૩૩, રૂલ ૧૧, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે બીજામાં, ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૨, સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, બે કુલ બેંચના નિર્ણયોમાં બે અલગ અલગ પ્રશ્નો પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને મારા મતે, તેમની વચ્ચે કોઈ વિરોધાભાસ ન હતો અને હોઈ શકે નહીં.

૬. હવે, હું તેના ગુણદોષ પર ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્ન પર વિચાર કરવા આગળ વધીશ. હુકમની અપીલ કરવાની ક્ષમતા, જ્યાં સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં અથવા અન્ય કોઈ કાયદામાં કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી, તે પ્રશ્ન પર આધાર રાખશે કે શું સદર હુકમ સિવિલ પ્રોસિજર કોડના અર્થમાં ડીફી છે કે કેમ. સેક્શન ૨(૨), સિવિલ પ્રોસિજર કોડ જે ડીફીને વ્યાખ્યાયિત કરે છે તે વંચાય છે:

'ડીકી એટલે ન્યાયિક નિર્ણયની ઔપચારિક અભિવ્યક્તિ, જે તેને અભિવ્યક્ત કરનાર અદાલતના સબંધમાં છે ત્યાં સુધી, દવામાંના વિવાદિત તમામ અથવા કોઈપણ મુદ્દાઓ સંબંધે પક્ષકારોના અધિકારોનો આખરી નિર્ણય કરે છે અને તે કાં તો પ્રાથમિક અથવા આખરી હોઈ શકે છે. તેમાં અર્જદવાનો અસ્વીકાર અને સેક્શન-૪૭ અથવા સેક્શન-૧૪૪ ની અંદરના કોઈપણ પ્રશ્નનો નિર્ણય સમાવિષ્ટ ગણાશે, પરંતુ તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થશે નહીં.

(એ) એવો કોઈપણ ન્યાયિક નિર્ણય કે જેમાંથી હુકમ સામેની અપીલ તરીકે અપીલ થઈ શકતી હોય; અથવા

(બી) ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો કોઈપણ હુકમ."

૮. તેથી વ્યાખ્યા, ડીકીને વ્યાખ્યાયિત કર્યા પછી કહે છે કે કેટલાક હુકમોને ડીકી ગણવામાં આવે છે અને વ્યાખ્યામાંથી અન્ય હુકમોને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખે છે. તેમાં અર્જદાવો ફગાવી દેતા હુકમનો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાના હુકમને બાકાત રાખે છે. પ્રશ્ન એ છે કે શું વિચારણા હેઠળનો હુકમ અર્જદાવો ફગાવી દેતો હુકમ છે કે ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો

હુકમ છે. જો તે અગાઉનું હોય, તો અપીલ થશે, અને જો તે પછીનું હોય, તો માત્ર રિવિઝન ચલાવવા પાત્ર છે. સિવિલ પ્રોસિજર કોડ અન્ય બાબતોની સાથે નીચેના પ્રકારના હુકમોની ગણતરી કરે છે: અર્જદાવો પરત કરવો, અર્જદાવો ફગાવી દેવો, ડિફોલ્ટ માટે અર્જદાવો રદ કરવો અને ગુણદોષ પર અર્જદાવો રદ કરવો. ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧ કહે છે:

'નીચેના કેસોમાં અર્જદાવો ફગાવી દેવામાં આવશે: (એ) જ્યાં તે દાવાનું કારણ જાહેર કરતો નથી; (બી) જ્યાં દાવો કરાયેલ દાદનું ઓછું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હોય અને વાદીને કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવનાર સમયની અંદર મૂલ્યાંકન સુધારવા માટે કોર્ટ દ્વારા આદેશ આપવામાં આવ્યા પછી, તે તેમ કરવામાં નિષ્ફળ જાય; (સી) જ્યાં દાવો કરાયેલ દાદનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હોય, પરંતુ અર્જદાવો અપૂરતા સ્ટેમ્પવાળા કાગળ પર લખાયેલ હોય અને વાદી કોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ સમયની અંદર, જો કોઈ હોય તો, ઉણપ પૂરી કરતો નથી; (ડી) જ્યાં અર્જદાવામાં દર્શાવેલા નિવેદન પરથી દાવો કોઈપણ કાયદા દ્વારા બાધિત હોવાનું જણાતું હોય."

૯. ૧૩ હેઠળ, અહીં અગાઉ ઉલ્લેખિત કોઈપણ આધારો પર અર્જદાવો ફગાવી દેવો તે તેના પોતાના બળે વાદીને તે જ દાવાના કારણ સંબંધમાં નવો અર્જદાવો રજૂ કરતા અટકાવશે નહીં. ઓર્ડર ૯ રૂલ ૨ અને ૩ ગેરહાજરીના ડિફોલ્ટ માટે દાવા રદ કરવા માટેની પ્રક્રિયા નક્કી કરે છે. રૂલ ૪ અને ૫ નવો દાવો દાખલ કરવા સક્ષમ બનાવે છે. ઓર્ડર ૩૩ ઈન ફોર્મ પોપરીસમાં દાવો દાખલ કરવા માટે અને આવા દાવાઓમાં સરકારને મળવાપાત્ર કોર્ટ-ફી પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટેની પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરે છે. રૂલ ૧ થી ૭ ઈન ફોર્મ પોપરીસમાં દાવો કરવા માટેની અરજીની સુનાવણી માટે જોગવાઈ કરે છે. રૂલ ૮ કહે છે કે જો અરજી મંજૂર કરવામાં આવે તો તેને નંબર આપવામાં આવશે અને નોંધણી કરવામાં આવશે અને તેને દાવામાં અર્જદાવો ગણવામાં આવશે અને દાવો સામાન્ય રીતે શરૂ કરાયેલા દાવા તરીકે તમામ અન્ય બાબતોમાં આગળ વધશે. રૂલ ૯ જો તે રૂલ હેઠળ નિર્ધારિત શરતો સંતોષાય તો વાદીને ડિસ્પોપર કરવા માટે કોર્ટને સક્ષમ બનાવે છે. રૂલ ૧૧, જે મટીરીયલ રૂલ છે તે નિચે મુજબ છે:

'જ્યાં વાદી દાવામાં નિષ્ફળ જાય છે અથવા ડિસ્પોપર્ડ થાય છે અથવા જ્યાં દાવો પાછો ખેંચી લેવામાં આવે છે અથવા જ્યાં દવાના



દાવોનો ભાગ છોડી દેવામાં આવે છે અથવા જ્યાં દાવો રદ કરવામાં આવે છે;

(એ) કારણ કે પ્રતિવાદીને હાજર થવા અને જવાબ આપવા માટેનું સમન્સ વાદીની કોર્ટ-ફી અથવા પોસ્ટેજ ચાર્જ્સ, જો કોઈ હોય તો, આવી બજવણી માટે આકારણીપાત્ર ચૂકવવામાં નિષ્ફળતાના પરિણામે તેને બજવવામાં આવ્યું નથી, અથવા

(બી) કારણ કે વાદી હાજર થતો નથી જ્યારે દાવો સુનાવણી માટે બોલાવવામાં આવે છે, જ્યારે દાવો સુનાવણી માટે બોલાવવામાં આવે છે,

કોર્ટે વાદીને, અથવા દાવામાં સહ-વાદી તરીકે ઉમેરાયેલ કોઈપણ વ્યક્તિને કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો અને દવાના દાવોનો ભાગ છોડી દેવાના કિસ્સામાં પ્રમાણસર કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો આદેશ આપવો જ જોઈએ, જે વાદી દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર હોત જો તેને પોપર તરીકે દાવો કરવાની પરવાનગી ન મળી હોત.

એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં વાદી ડિસ્પોપર્ડ થાય છે, અદાલત, અગાઉના ફક્ત હેઠળ આગળ વધવાને બદલે, વાદીને તેના દ્વારા

નક્કી કરવામાં આવનાર સમયની અંદર જરૂરી કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો આદેશ આપી શકે છે, અને ડિફોલ્ટમાં દાવો રદ કરી શકે છે અને અગાઉના ફકરાની જેમ કોર્ટ-ફીની ચુકવણી માટે હુકમ કરી શકે છે.

'જ્યાં કોર્ટને માલૂમ પડે છે કે સગીર વાદી વતી નેક્સ્ટ ફ્રેન્ડ દ્વારા અયોગ્ય રીતે અથવા અયોગ્ય રીતે દાવો શરૂ કરવામાં આવ્યો છે, તેવા દાવાના કારણ પર જે આવા વાદીની સગીર વય દરમિયાન ઉદ્ભવ્યું હતું, કોર્ટ નેક્સ્ટ ફ્રેન્ડને વ્યક્તિગત રીતે કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો આદેશ આપી શકે છે.'

૧૦. આ રૂલ હેઠળ તેમાં દર્શાવેલી ત્રણ આકસ્મિકતાઓમાં, કોર્ટે વાદી અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને સરકારને મળવાપાત્ર કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો આદેશ આપવો જ જોઈએ. જ્યારે વાદી ડિસ્પોર્ડ થાય છે, ત્યારે વૈકલ્પિક પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે. કોર્ટ વાદીને નિર્ધારિત સમયની અંદર કોર્ટ-ફી ચૂકવવાનો આદેશ આપી શકે છે, અને ડિફોલ્ટમાં દાવો રદ કરી શકે છે અને કોર્ટ-ફીની ચુકવણી માટે હુકમ કરી શકે છે. એ નોંધવામાં આવશે કે આ રૂલ હેઠળ, ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૧ હેઠળથી વિપરીત, કોર્ટને દાવો રદ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. એક આવશ્યક તફાવત છે અને કોડ તેને સમગ્ર રીતે અર્જદાવો ફગાવી દેવા અને દાવો રદ કરવા વચ્ચે

જાળવી રાખે છે. અર્જુદાવો ફગાવી દેવાથી દાવાનો આધાર છીનવાઈ જાય છે. તે એવું છે કે જાણે કોઈ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો. પરંતુ, રદ કરવાના કિસ્સામાં, દાવાનું અસ્તિત્વ સ્વીકારવામાં આવે છે અને તેનો અંત સૂચવવામાં આવે છે.

શા માટે, એવું પૂછવામાં આવી શકે કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ સમાન સંજોગોમાં અલગ અલગ શબ્દોનો ઉપયોગ કરે છે? જ્યારે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ નિશ્ચિત ભાવાર્થ સાથે અલગ અલગ શબ્દોનો ઉપયોગ કરે છે, ત્યારે કોઈ વિસંગતતા ન હોય ત્યારે ધારાસભાના ઈરાદાની તપાસ કરવી અને અલગ અલગ શબ્દોને સમાન અર્થ આપવો એ કોર્ટ માટે ખુદ્દું નથી. કોઈપણ વિસંગતતાના અભાવે, અદાલતો ધારાસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દોને પૂર્ણ અર્થ આપવા માટે બંધાયેલી છે. પરંતુ ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૧ અને ઓર્ડર ૩૩, રૂલ ૧૧ વચ્ચેનો મુખ્ય તફાવત સ્પષ્ટ છે. ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૧ હેઠળના હુકમના કિસ્સામાં, સરકારને મળવાપાત્ર કોર્ટ-ફી એકત્રિત કરવાની કોઈ જોગવાઈ નથી કારણ કે અર્જુદાવાને જાણે કે તે બિલકુલ દાખલ કરવામાં આવ્યો જ ન હતો તે રીતે ગણવામાં આવશે, જ્યારે ડિસ્પોપરીંગના કિસ્સામાં, એક સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે જે કોર્ટને કોર્ટ-ફીની ચુકવણી માટે હુકમ કરવા સક્ષમ બનાવે છે. તે ખૂબ જ કારણ હોઈ શકે છે કે નિયમના

લેખકોએ 'ફગાવી દેવા' શબ્દથી વિપરીત 'રદ કરવા' શબ્દનો હેતુપૂર્વક ઉપયોગ કર્યો હતો. તેથી, હું ધારણ કરીશ કે ઓર્ડર ૩૩, રૂલ ૧૧ હેઠળ દાવો રદ કરતો હુકમ તે હોવાનો દાવો કરે છે તે જ છે. હું ભાષા સાથે હિંસા કર્યા વિના કહી શકતો નથી કે રદ કરવાનો હુકમ એ ફગાવી દેવાનો હુકમ છે.

૧૧. સરકારી વકીલ દ્વારા તેમની દલીલના સમર્થનમાં આધાર રાખવામાં આવ્યો છે કે સદર જોગવાઈમાં રદ કરવાનો હુકમ ફગાવી દેવાના હુકમ તરીકે અર્થઘટન કરવો જોઈએ -- અન્નપૂર્ણા દસાઈ વિ. શરત ચંદ્ર, એઆઈઆર ૧૮૩૫ કલકત્તા ૧૫૭ (૧) (સી), જેક અને ખુંડકાર જેજે., એ ધારણ કર્યું કે જ્યાં મંજૂર સમયની અંદર યોગ્ય કોર્ટ-ફી ચૂકવવામાં આવી નથી તે કારણસર દાવો રદ કરવામાં આવે છે, તે ઓર્ડર ૭, રૂલ ૧૧, કલોઝ (બી) અને (સી) હેઠળ અર્જદાવો ફગાવી દેવા સમાન છે અને તેથી, તે હુકમ સામે અપીલ થાય છે. ત્યાં ઓર્ડર ૭, રૂલ ૧૧ હેઠળ હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો અને 'ફગાવી દીધો' શબ્દનો ઉપયોગ કરવાને બદલે વિ. ન્યાયાધીશે ભૂલથી રદ શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો હતો. ખરેખર તેમની પાસે તે નિયમ હેઠળ રદ કરવાનો હુકમ કરવાની કોઈ હકુમત નહોતી. તેથી, વિ. ન્યાયાધીશોએ તે હુકમનું યોગ્ય રીતે

ફગાવી દેવાના હુકમ તરીકે અર્થઘટન કયું, એક હુકમ જે કોર્ટ સંજોગોમાં કરી શકી હોત.

તેવી જ રીતે, સરવટે જે., એ -- શામરાવ જાનરાવ વિ. અમોલક ચિમનીરા. એઆઈઆર ૧૯૪૦ નાગ ૩૭૩ (ડી) માં રુલિંગ આપ્યું કે જોકે માંગવામાં આવેલી વધારાની કોર્ટ-ફી ન ચૂકવવા બદલ દાવો રદ કરવામાં આવ્યો છે, તેમ છતાં તે હુકમ માત્ર અર્જદાવો ફગાવી દેવા સમાન હોવો જોઈએ. સંજોગોમાં કોર્ટ પાસે માત્ર ફગાવી દેવાનો હુકમ કરવાની હકુમત હોવાથી, વિ. ન્યાયાધીશે હુકમનું અર્થઘટન ફગાવી દેવાના હુકમ તરીકે કયું. પંચાપકેસા અચ્ચર જે. એ - બોમ્મિસેટ્ટી રામચમ્મા, ઈન રી, એઆઈઆર ૧૯૫૪ મદ્રાસ ૮૮૦ (ઇ) માં ધારણ કર્યું કે જ્યાં પોપર તરીકે દાવો કરવાની પરવાનગી માટેની અરજી ફગાવી દેવામાં આવ્યા પછી અને અરજદાર વધારાની કોર્ટ-ફી ચૂકવવા માટે આપવામાં આવેલ સમય પૂરો થાય ત્યાં સુધી રાહ જુએ છે અને અર્જદાવો ફગાવી દેવામાં આવે છે, તે પછીથી પોપર તરીકે દાવો કરવાની પરવાનગી માટેની તેની અરજી ફગાવી દેતા હુકમ સામે રિવિઝન પિટિશન દાખલ કરી શકતો નથી, કારણ કે ત્યારે તેનો ઉપાય અર્જદાવો ફગાવી દેતી ડીક્રી સામે માત્ર અપીલ કરવાનો છે. આખરી હુકમ સામે અપીલ થાય છે કે કેમ તે પ્રશ્ન પર તે કેસમાં વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હતો

કારણ કે ત્યાં ઉઠાવવામાં આવેલો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ હતો કે શું અગાઉના હુકમ સામે રિવિઝન ચાલશે કે કેમ.

૧૨. મદ્રાસ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો નિર્ણય, જેનો હું સભ્ય હતો, – વેંકટનરસિંહા વિ. ગંગમ્મા, એઆઈઆર ૧૯૫૪ મદ્રાસ ૨૫૮ (એફ) પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. જે પ્રશ્ન પર હવે વિચાર કરવાનો રહે છે તે તે કેસમાં ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો કે નક્કી કરવામાં આવ્યો ન હતો. તેથી ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયો, હાલ વિચારણા હેઠળના પ્રશ્ન માટે કોઈ સુસંગતતા ધરાવતા નથી.

૧૩. પછીનો પ્રશ્ન એ છે કે શું આ કેસમાંનો હુકમ સેક્શન-૨ (૨) (બી), સિવિલ પ્રોસિજર કોડના અર્થમાં ડિફોલ્ટ માટે રદ કરવાનો હુકમ છે કે કેમ ઓર્ડર ૩૩, રૂલ ૧૧ પોતે સ્પષ્ટ સંકેત આપે છે કે તેમાં કરવામાં આવેલો હુકમ ડિફોલ્ટ માટેનો છે કારણ કે જોગવાઈનો સંબંધિત ભાગ કહે છે કે કોર્ટ 'ડિફોલ્ટમાં દાવો રદ કરશે'. તેથી, દાવો રદ કરવો એ વાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા ડિફોલ્ટ માટે છે. તફઝુલ વિ. શાહ મોહમ્મદ, એઆઈઆર ૧૯૪૯ અલાહાબાદ ૨૬૧ (જી) મા, સેઠ જે. એ ધારણ કર્યું કે સેક્શન-૨ (૨), સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં ડિફોલ્ટ શબ્દ માત્ર હાજરી પૂરતો

મર્યાદિત નથી અને તેમાં ચલાવણીના ડિક્શોલ્ટનો પણ સમાવેશ થાય છે. પેજ ૨૬૨ પર, વિ. ન્યાયાધીશ અવલોકન કરે છે:

'ડિક્શોલ્ટ શબ્દ કોઈ વિશેષણ દ્વારા લાયક નથી અને હું જોવા માટે નિષ્ફળ જાઉં છું કે વિભાગમાં શા માટે કોઈ શબ્દો આયાત કરવા જોઈએ જેથી તેનો અમલ માત્ર હાજરીમાં ડિક્શોલ્ટ માટે રદ કરવા પૂરતો મર્યાદિત રહે. અર્થઘટનનો આ એક સુવિખ્યાત સિદ્ધાંત છે કે વિભાગનું તેમાં ઉમેરો કર્યા વિના અને તેમાંથી બાદ કર્યા વિના અસ્તિત્વમાં છે તે પ્રમાણે અર્થઘટન કરવું એ કોર્ટની ફરજ છે. જ્યારે કોર્ટ ખાતરી કરી શકે કે ધારાસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષા તેના જાહેર કરાયેલા ઇરાદાનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી નથી, જો શાબ્દિક અને વ્યાકરણની રીતે અર્થઘટન કરવામાં આવે તો જ તે અર્થઘટન કરતી વખતે કાયદાની ભાષામાંથી શબ્દો ઉમેરવા અથવા શબ્દો કાઢી નાખવા માટે વાજબી ઠરી શકે છે. વર્તમાન કેસમાં અર્થઘટનની જરૂર હોય તેવી કાયદાકીય જોગવાઈ સંબંધે આવો કિસ્સો નથી. મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ફુલ બેંચમાં વેંકટરામન રાવ જે. દ્વારા -- ઈન રી : કાયમ્બુ પિદ્માઈ (એ) માં એવું ધારણ કરવામાં આવ્યું છે કે સેક્શન-૨ (૨) (બી), સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં 'ડિક્શોલ્ટ' શબ્દ માત્ર હાજરીના ડિક્શોલ્ટ સુધી મર્યાદિત હોવો જરૂરી નથી, પરંતુ તેમાં અન્ય ડિક્શોલ્ટ્સનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે."

હું આદરપૂર્વક ઉપરોક્ત અવલોકનો સાથે અને વેંકટરામન રાવ જે. જ્ઞારા અલગ સંદર્ભમાં અગાઉ મેળવેલા ફુલ બેંચના ચુકાદામાં કરાયેલા અવલોકનો સાથે સંમત છું. ઓર્ડર ૩૩, રૂલ ૧૧ હેઠળ, જો વાદી નિર્ધારિત સમયમાં કોર્ટ-ફી ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જાય તો કોર્ટ દાવો રદ કરે છે. તેથી, આ હુકમ કરવામાં આવ્યો છે કારણ કે વાદી કોર્ટ જ્ઞારા નક્કી કરાયેલી શરતોનું પાલન કરવામાં ડિફોલ્ટ કરે છે. કલમ ૨ (૨) માં 'ગેરહાજરી બદલ રદ કરવાનો કોઈપણ હુકમ" શબ્દો ચોક્કસપણે ઓર્ડર ૩૩, રૂલ ૧૧ હેઠળ કરવામાં આવેલા હુકમને લેવા માટે પૂરતા વ્યાપક છે. કલમ ૨ સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ જ્ઞારા તે કલોઝના વ્યાપને માત્ર એક ખાસ પ્રકારના ડિફોલ્ટના હુકમ સુધી મર્યાદિત કરતી નથી. તેથી, હું ધારણ કરીશ કે હુકમ ડીકીની વ્યાખ્યામાંથી બાકાત રાખવામાં આવેલ હોવાથી, તે હુકમ સામે કોઈ અપીલ થતી નથી અને અરજદારે યોગ્ય રીતે રિવિઝન પિટિશન દાખલ કરી છે. તે મુજબ હુકમ કરવામાં આવે છે. "

૩૨. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, મારો એવો અભિપ્રાય છે કે અહીંના અપીલકર્તા-વાદી તરફથી હાજર રહેલા વિ. વકીલે સેકન્ડ અપીલ દાખલ કરવાના હેતુથી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૯૫૫૮/૨૦૧૬ પાછી ખેંચવી



જોઈતી ન હતી. મારા મતે, સેકન્ડ અપીલ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ચલાવવા પાત્ર નથી. સિવિલ કોર્ટ દ્વારા ખર્ચની રકમ ન ચૂકવવાના આધારે ગેરહાજરી બદલ દાવો રદ કરતો પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ, કલ્પનાના કોઈપણ તંત્રે, સીપીસીની કલમ ૨(૨) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "ડીકી" શબ્દના દાયરામાં સદર હુકમને લાવવા માટે ગુણદોષ પર દાવાનો ન્યાયિક નિર્ણય કહી શકાય નહીં.

૩૩. હુકમ અને ડીકી વચ્ચે તફાવત કરવાનું મહત્વ એ હકીકતમાં રહેલું છે કે જ્યારે ન્યાયિક નિર્ણયમાં જે ડીકી છે તેમાંથી અપીલ અવિરતપણે થાય છે અને સીપીસીની કલમ ૧૦૦ માં દર્શાવેલ આધારો પર સેકન્ડ અપીલ પણ થાય છે. હુકમમાંથી કોઈ અપીલ થતી નથી જો કે તે સીપીસીની કલમ ૧૦૪ અથવા ઓર્ડર ૪૩ હેઠળ સ્પષ્ટપણે પૂરી પાડવામાં આવેલ ન હોય અને કોઈપણ સંજોગોમાં સેકન્ડ અપીલ થતી નથી. સીપીસીની સ્પષ્ટ જોગવાઈઓ હેઠળ હુકમો અને ડીકીઓનો અર્થ, પ્રાંત અને ઘટના ખરેખર આવી છે.

૩૪. ઉપર મુજબને ધ્યાનમાં રાખીને, આ સેકન્ડ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને સીપીસીની કલમ ૧૦૦ હેઠળ માત્ર તેની ચલાવવા પાત્રતાના આધારે રદ કરવામાં આવે છે.

૩૫. જો કે, સીપીસીની કલમ ૧૦૦ હેઠળની આ સેકન્ડ અપીલ કાયદામાં ચલાવવા પાત્ર ન હોવાના આધારે નિષ્ફળ જાય છે, તેમ છતાં આ ચુકાદાની શરૂઆતમાં ચર્ચા કર્યા મુજબ આ બાબતમાં સંકળાયેલા મુખ્ય મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને, હું અહીંના અપીલકર્તા માટે સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નં.૯૫૫૮/૨૦૧૬ ને કાયદા અનુસાર પુનર્જીવિત કરવા માટેની સ્વતંત્રતા અનામત રાખું છું જેથી તેના પર ગુણદોષ પર સુનાવણી કરી શકાય અને યોગ્ય હુકમ પસાર કરી શકાય. નોટિસ રદ કરવામાં આવે છે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી)

વાહિદ

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.